

Sledi Tačk pomagačk

4 Izzivalci sprememb
Dušanka Prelec Premate

7 Kinofobija
Maja Vidačič

16 Prva pomoč psu
Katja Skulj

24 Kako najbolje
poskrbeti za ustno
votlino psa
Ana Nemec

Glavna urednica: Maja Kuhar

Odgovorna urednica: Dušanka Prelec Premate

Uredniški odbor: Branka Hobič, Mateja Jurič, Mojka Mehora Lavrič, Matjaž Reisner, Sanja Repše

Lektorica: Neža Ambrožič

Oblikovanje: Tisa Praprotnik

Fotografije: Maja Lesar - ML. Photography, arhiv Društva Tačke pomagačke, osebni arhiv

Tisk: Tiskarna Present

Naklada: 900 izvodov

Osnovni podatki društva:

Društvo je vpisano v PRS, dne 6. 8. 2007, pod št.: 317-102-03-8770/2007.

ID društva: 2198754

Davčna številka: SI 82939896

IBAN: SI56 0202 7025 6690 427

Sedež društva: Ulica Gledališča BTC 6, 1000 Ljubljana

Status:

Humanitarna organizacija, odločba R Slovenije Ministrstva za zdravje, št.: 093-63/2008-7, z dne 12. 8. 2009, oznaka razvida HO pri MZ: HO-SD 052.

Društvo, ki deluje v javnem interesu na področju zdravstvenega varstva,

ugotovitvena odločba R Slovenije Ministrstva za zdravje, št. 093-37/2005,

z dne 2.6.2015.

Tačke pomagačke na spletu:

www.tackepomogacke.si

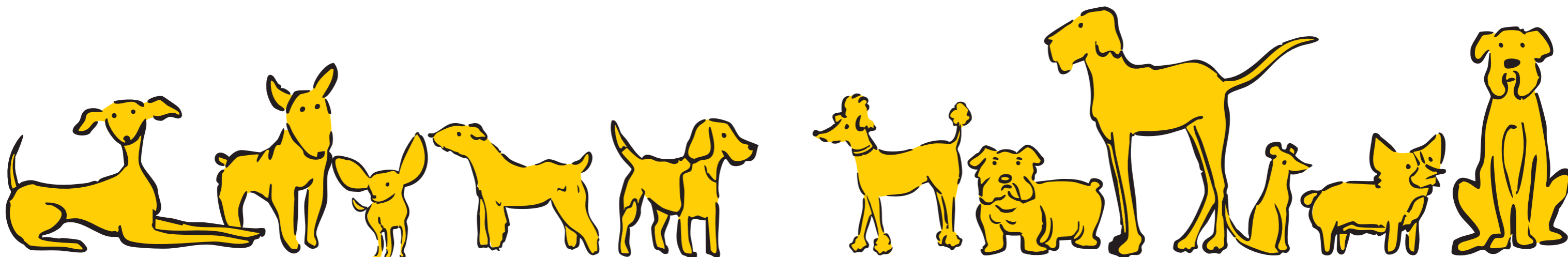
info@tackepomogacke.si

www.facebook.com/tackepomogacke

www.instagram.com/tacke_pomogacke

Kazalo

2	Uvodnik Maja Kuhar	30	Terapevtski pes v izobraževanju - podpora učencem pri razvijanju bralnih zmožnosti Tjaša Kanalec
4	Izzivalci sprememb Dušanka Prelec Premate	36	Sobivanje s psom Mojca Sajovic
7	Kinofobija Maja Vidačič	44	Naše poti, naši odtisi Tatjana Pavlič, Urša Miklič
13	Ko s sodelavcem govorita v različnih jezikih, slišiš tudi neizrečeno Urša Mikič	48	Motivacija psa v procesu terapije Branka Hobič
16	Prva pomoč psu Katja Skulj	50	V spomin
19	Tačke v knjižnici Mirana Jarca Novo mesto Helena Brulc	52	Veterinarske ambulante in centri
24	Kako najbolje poskrbeti za ustno votlino psa Ana Nemeč	54	Zahvala

Maja Kuhar, glavna urednica

Drage bralke, dragi bralci!

Letos so Tačke pomagačke naredile pomemben korak naprej. Marca smo prvič praznovali Dan Tačk pomagačk, ki bo odslej tradicionalno zaznamoval naše poslanstvo. Za svoj dan smo izbrali 20. marec, mednarodni dan sreče, saj se tudi Tačke pomagačke pri svojem delu trudimo širiti srečo. Našim štirinožnim terapevtom to odlično uspeva – z iskrenim pogledom, mahajočim repom in nežno bližino rišejo nasmehe na obraze ter krepijo razumevanje in prijateljstvo med človekom in psom.

Ob tem posebnem dnevu sta luč sveta ugledala tudi priročnik ter zgodba za otroke "Od strahu do prijateljstva ali skrivnost dedkove knjige". Z njima v Društvu odpiramo pomembno poglavje – uvedbo novega programa za odpravo strahu pred psom z namenom, da bi se sreča v obliki mokrega smrčka dotaknila tudi tistih, ki so se doslej psom bali.

Pomemben del našega poslanstva pa je tudi skrb za strokovno rast in znanje vseh, ki sodelujejo pri terapijah s pomočjo psov. V Društvu sistematično vlagamo v izobraževanje vodnikov terapevtskih psov, mentorjev in strokovnih sodelavcev, s katerimi skupaj ustvarjamo varno in kakovostno okolje za delo. Redno organiziramo spomladanski in jesenski cikel izobraževanj, ki vključujeta tako teoretične vsebine kot praktična usposabljanja. Slednja so še posebej dragocena za pripravnike, saj se tam prvič srečajo s praktičnim delom.

Veseli nas, da se priznani strokovnjaki z različnih področij radi odzovejo našim povabilom - tako k sodelovanju na izobraževanjih kot tudi pri soustvarjanju vsebin za revijo Sledi. Člani društva vedno radi prisluhnemo njihovim nasvetom, s katerimi lahko še bolje poskrbimo za zdravje in splošno dobrobit naših kosmatincev. Z vsebinami v reviji želimo utrditi znanje, ki ga vodniki pridobivamo na rednih usposabljanjih. Tokrat Sledi prinašajo več prispevkov s področja veterine - med drugim o pasji prvi pomoči ter o skrbi za zobovje in ustno votlino psov. V duhu uvedbe novega programa nismo pozabili niti na članek o kinofobiji. Ker so letošnji prispevki dobro podprti z znanstveno literaturo, smo tokrat izpustili rubriko Knjižna polica. Preberete lahko tudi o tem, kako motiviramo psa za delo, pa tudi, kako naši psi motivirajo uporabnike, včasih pa k boljšim in prijaznejšim dejanjem vodijo tudi nas same.

Naj vas branje te številke popelje k novim spoznanjem ter vas spodbudi k širjenju Tačkaste sreče vse dni v letu.

Dušanka Prelec Premate, predsednica društva

Izzivalci sprememb

TEDxLjubljana 2024: IZZIVALCI SPREMEMB, november 2024, Cankarjev dom
Foto: Aleš Rosa

Uvodnik v novo številko revije Sledi naj bo povzetek govora in s tem tudi spodbuda vsem izzivalcem sprememb, ki na raznolikih področjih ustvarjamo našo družbo bogatejšo in strpnejšo. Velika zahvala gre tudi celotni ekipi TEDxLjubljana, ki je pripravila tako odmeven dogodek.

Ste se kdaj srečali s terapevtskim psom? Bi znali povedati, kaj terapevtski pes je? Je to vodič slepih, iskalec izgubljenih oseb, pes reševalec?

Ne nič od tega, lahko rečemo, da je terapevtski pes pes, ki naredi vse in hkrati nič. Res je, da mora biti terapevtski pes

primerneга značaja in pravilno in ustrezno šolan.

Ampak, kaj je tisto, kar naše terapevtske pse naredi tako učinkovite? Kaj je tisto, kar psa naredi našega terapevta? Je to njihova ljubezen do ljudi? Mogoče njihova nagnjenost k igranju z otroki? Njihovi pogledi, ko so nagrajeni s priboljškom?

Včasih me ljudje vprašajo, kaj dela moj kuža. In jaz jim povem, da moj kuža naredi vse in nič. Pravzaprav bolj vse – ker podari sebe in ker brezpogojno sprejema različnost.

Kako pa ljudje sprejemamo različnosti, še posebej ranljive skupine? Jih res spreje-

mamo z odprtim srcem, brez najmanjšega nelagodja ali dvoma?

Verjetno bi večina povedala, da ja, da jih sprejemamo s srcem. Ker je to pravilno, sprejemljivo in odgovorno. Ker so nas učili, da je tako prav.

Ampak, roko na srce ... vsi vemo, da ni vedno tako.

Morda nas včasih zmoti frizura kakšnih najstnikov, jecljanje našega sogovornika, tiki, močan vonj ... Morda nas zmotijo preživahni otroci v trgovini in njihovi starši, ker jih ne znajo umiriti. Morda nas zmotijo počasni starejši, ki delajo gnečo na blagajni. Ali pa invalidi, ko vstopajo na avtobus in potrebujejo svoj čas.

In čeprav se nam zdi, da znamo kontrolirati svojo nestrpnost, se ta v resnici odraža v naši telesni govorici. S tem pa potisnemo določeno osebo v dodatno stisko.

Po dolgoletnih izkušnjah s terapevtskih psom, lahko trdim, da tak pes ne zavija z očmi, ko naleti na najstnika s smešno frizuro, ne laja na osebo, ki jeclja, in ne neha

mahati z repom, ko čaka na invalide.

Terapevtski pes sprejema vse ljudi brezpogojno in iskreno. Nikakor ne preračuna tako kot to naredimo včasih ljudje, ali je nekaj prav oziroma ali se nam nekaj izplača. Terapevtski pes vso svojo bit preda osebi, ki ga potrebuje.

In to je skrivnost terapevtskih psov – dajo nam vse, dajo nam občutek, da smo sprejeti in zaželeni, da so tu ob nas, da se nas vedno iskreno razveselijo.

In to ima čudežne učinke na osebe iz ranljivih skupin – zelo se jim dvigne samozavest, saj se ne počutijo odrinjene; izboljša se njihovo celotno psihofizično počutje in delovanje v okviru neke družbe. Pes jim s svojo neizpodbitno in vedno prisotno iskrenostjo tlakuje pot v lepši dan. Najprej je lepši vsaj tisti dan, ko pride terapevtski pes na obisk. Nato pa postajajo lepši celi tedni, meseci in sčasoma celo življenje.

Ampak terapevtskega psa ne potrebujejo le osebe iz ranljivih skupin. Pravzaprav bi ga tekom življenja potreboval vsak član

naše družbe. Zakaj? Ker se od njih lahko naučimo sprejemanja in empatije. Ker so nam v tem lahko zgled.

In morda bi nam ravno izkušnja s terapevtskim psom odprla srce ... In na blagajni ne bi bili neučakani zaradi počasnega starejšega, na avtobusu bi pozdravili invalida in mu pomagali vstopiti in ko bi zagledali najstnika s smešno frizuro, bi se mu raje nasmehnil, kot pa zavili z očmi.

Z odprtim srcem bi znali sprejemati tudi osebe iz ranljivih skupin, tako...čisto zares in vedno!. Ne zato, ker smo tako naučeni, ampak ker tako resnično čutimo.

Celoten govor in vzdušje dogodka TEDxLjubljana 2024, si lahko ogledate na povezavi:

<https://www.youtube.com/watch?v=H1PnJ15GI78>

Navdušenje na štirih tačkah: Prva pripravniška ura

Že ob prihodu na prvo pripravniško uro sem bil poln navdušenja in tudi moja psička pri njem ni zaostajala. Novi kraji so zanj prava pustolovščina. Z mentorico smo se dobili pred vrtcem in po kratkem sprehodu že kar hitro stali pred razredom, kjer so nas nestrpnost čakali otroci. Ob vstopu jih je psička pozdravila z veseljem in nekaj laježa. Otroci pa so navdušeno vrnili pozdrav.

Mentorica je začela z zanimivim programom, midva pa sva ji sledila. Glavni cilj? Otrokom na zabaven način pokazati, kako se pravilno obnašati ob srečanju s psom, kako ga božati, kaj mu (ne) ponuditi za jesti in kako komunicirati z vodnikom. Največ zabave pa je seveda požel del o pobiranju kakcev. Brez skrbi, bili so fejk.

Za konec so otroci moji psički zapeli pesem Kuža pazi, in to kar v dveh jezikih: v človeškem in »pasjem«. Ko so začeli lajati, je tudi ona navdušeno zapela z njimi. To se nam je zdelo vsem izjemno prikupno in zabavno.

Zame je bila to res dragocena izkušnja. Emocionalna in z občutkom polnega srca. Naučil sem se predvsem, kako delovati s psičko v taki skupini otrok in hkrati paziti, da se tudi malčki v njeni bližini počutijo varno.

Jernej

Maja Vidačič, mag. psihologije

Kinofobija

Strah kot naravni odziv

Strah je temeljno čustvo, ki se pojavi kot odziv na resnično ali namišljeno grožnjo in ima ključno prilagoditveno funkcijo v razvoju človeka (Gullone, 2000). Gre za univerzalno izkušnjo, ki je del obrambnih in prilagoditvenih mehanizmov, izoblikovanih skozi evolucijo. Primarna vloga strahu je učinkovito soočanje z grožnjami iz okolja (Hofmann idr., 2002).

Vsebina, intenzivnost in pogostost strahov se med razvojem posameznika spreminjajo. Prvi strahovi se pojavljajo že pri dojenčkih, ki se začnejo bati dražljajev v svojem neposrednem okolju (npr. glasnih zvokov). Proti koncu prvega leta življenja se poveča strah pred neznanimi osebami, tujimi predmeti in višino - otroci se na splošno začnejo bati konkretnih dražljajev. V predšolskem obdobju postanejo pogostejši strahovi pred temo in osamljenostjo, v tem obdobju pa je lahko izrazit tudi strah pred živalmi. Z odraščanjem se otrokovi strahovi spreminjajo in začnejo vključevati namišljene ali abstraktne dogodke in dražljaje. V obdobju šolanja se pogosto razvijejo strahovi pred nadnaravnimi pojavi, neuspehom in kritiko. Strahovi, povezani z živalmi in temo, v tem času navadno izginejo, izrazitejši pa postanejo strahovi pred ocenjevalnimi ali socialnimi situacijami, telesnimi poškodbami, boleznijo in šolo (Gullone, 2000).

Ti razvojni premiki so normalen proces, saj otroci s kognitivnim in čustvenim dozorevanjem pridobijo boljše razumevanje sveta in učinkovitejše strategije za obvladovanje strahu. Študije kažejo, da strahovi pogosto spontano izzvenijo, ko otroci pridobijo več izkušenj in se naučijo, da

dražljaji, ki so jih nekoč dojemali kot nevarne, v resnici ne predstavljajo grožnje (Muris, 2007).

Kinofobija: Ko strah pred psom omejuje življenje

Čeprav so strahovi običajen del razvoja in se povečini sčasoma zmanjšajo ali spremenijo, se pri nekaterih ljudeh določeni strahovi ohranijo in prerastejo v fobije – intenzivne, iracionalne oblike strahu, ki lahko pomembno vplivajo na vsakdanje življenje. Običajen strah se razlikuje od fobične reakcije – medtem ko strah omogoča ustrezne vzorce odzivanja na potencialne nevarnosti, so fobične reakcije pretirane, vztrajne in pogosto nepravilne (Hoffmann in Human, 2003). Posamezniki s fobijami pogosto prilagodijo svoje vsakodnevne dejavnosti, da bi se izognili stiku z dražljajem, ki v njih sproža intenziven strah (Garcia, 2017).

Kinofobija je specifična fobija, ki se nanaša na intenziven in iracionalen strah pred psi ter lahko pomembno vpliva na kakovost življenja posameznika. Razlikuje se od običajnega strahu pred psi, saj lahko oseba s kinofobijo doživlja močno anksioznost že ob sami misli na psa, kar pogosto vodi v izogibanje situacijam, kjer bi lahko prišlo do srečanja s psom. Posamezniki s kinofobijo se pogosto zavedajo, da je njihov strah nesorazmeren ali neracionalen, vendar ga kljub temu ne morejo premagati. Njihov odziv je samodejen, takojšen in ni pod njihovim nadzorom (Hoffmann in Human, 2003) ter pogosto vključuje reakcije kot so omotičnost, potenje, povišan srčni utrip, bolečine v prsih, slabost,

tresenje, jok, kričanje, suha usta, občutki dušenja, groze, izgube nadzora, panike ter močno željo po pobegu situacije (Hollywood, n.d.).

Razvoj kinofobije je lahko posledica več dejavnikov. Eden izmed njih je neposredno pogojevanje – posameznik je v preteklosti doživel travmatično izkušnjo s psom, na primer ugriz ali strašljivo srečanje. Druga možnost je nadomestno pogojevanje, kar pomeni, da je otrok bil priča strahu vzbujajočemu dogodku s psom (npr. da je videl, kako pes napade drugo osebo). Tretji dejavnik je socialno učenje, kjer se otrok strahu pred psi nauči z opazovanjem drugih, na primer staršev, ki izražajo strah ali pogosto opozarjajo na nevarnost psov. Poleg tega lahko k razvoju kinofobije prispeva tudi pomanjkanje izkušenj s psi, še posebej, če otrok nima priložnosti za stik z umirjenim in socializiranim psom, ki bi ga doživel kot pozitivnega. Nekatere raziskave nakazujejo tudi na genetske dejavnike – otroci z višjo splošno anksioznostjo so

bolj nagnjeni k razvoju specifičnih fobij, vključno s kinofobijo (King idr., 1991).

Kako premagati kinofobijo?

Ilustracija: Joanna Zajac-Slapničar

Čeprav je kinofobija lahko izjemno neprijetna in omejujoča, obstajajo učinkovite metode zdravljenja, ki posameznikom pomagajo premagati strah in ponovno pridobiti občutek varnosti v prisotnosti psov. Tako kot pri drugih specifičnih fobijah je tudi pri kinofobiji ena od najučinkovitejših metod terapija izpostavljanja,

poleg nje pa se uporabljajo tudi kognitivno-vedenjska terapija ter tehnike sprostitve in čuječnosti (Cherry, 2023).

Tehnika izpostavljanja vključuje postopno soočanje osebe z dražljajem, ki ga doživlja kot grožnjo, kar poteka v varnem in nadzorovanem okolju. Gre za najbolj raziskano in učinkovito metodo za zdravljenje specifičnih fobij. Terapija temelji na oblikovanju hierarhije strahu, kjer posameznik napreduje skozi stopnje od najmanj do najbolj strahu vzbujajočih situacij. Pomembno je, da se oseba na vsakem koraku počuti dovolj varno oziroma se njen strah zmanjša, preden napreduje na naslednjo stopnjo izpostavljenosti. S tem se ji omogoči postopno navajanje na dražljaj in zmanjšanje negativne čustvene reakcije, kar dolgoročno vodi do odprave strahu. Pri kinofobiji tako lahko začnemo s pogovorom o psih in gledanjem slik psov, nadaljujemo z opazovanjem psov od daleč ter nato od blizu, in končno s fizičnim stikom s psom. Pomembno je, da

posameznik na vsaki stopnji ostane dovolj dolgo, da se njegov strah zmanjša, preden napreduje na naslednjo. Celoten proces vodi terapevt, ki nudi podporo in pomaga pri soočanju s tesnobo (Seladi-Schulman, 2022).

»Poleg tega lahko k razvoju kinofobije prispeva tudi pomanjkanje izkušenj s psi, še posebej, če otrok nima priložnosti za stik z umirjenim in socializiranim psom, ki bi ga doživel kot pozitivnega.«

Kognitivno-vedenjska terapija je še ena učinkovita metoda pri odpravljanju kinofobije. Osredotoča se na prepoznavanje in prestrukturiranje izkrivljenih miselnih vzorcev, ki vzdržujejo strah. Posameznik pogosto precenjuje nevarnost psov in podcenjuje svojo sposobnost spoprijema-

nja z njimi. S pomočjo terapevta se nauči, kako prepoznati iracionalne misli (npr. »vsi psi so nevarni«) ter jih nadomestiti z bolj realističnimi ocenami situacije (npr. »večina psov je prijaznih, še posebej če jih lastnik nadzoruje«). Poleg tega terapija vključuje učenje strategij za obvladovanje anksioznosti, kot so dihalne tehnike in miselne vaje (Seladi-Schulman, 2022).

Tehnike sprostitve in čuječnosti lahko močno pomagajo pri zmanjševanju tesnobe. Ker fobije temeljijo na vztrajnih in iracionalnih mislih, so metode, ki posameznika učijo usmerjene pozornosti na sedanji trenutek, zelo koristne. Čuječnost pomaga pri prepoznavanju in sprejemanju občutkov strahu, ne da bi se nanje pretirano čustveno odzvali, medtem ko sprostitvene tehnike – kot so dihalne vaje, progresivna mišična relaksacija ali vizualizacija – zmanjšujejo telesne simptome anksioznosti. Te metode so še posebej učinkovite, če jih posameznik uporablja pred, med in po izpostavitvi situacijam, ki sprožajo strah (Seladi-Schulman, 2022).

Poleg omenjenih terapevtskih pristopov imata ključno vlogo tudi podpora okolice (starši, učitelji, terapevti) in psihoedukacija – razumevanje izvora fobije, mehanizmov strahu ter načinov spoprijemanja z njim (Seladi-Schulman, 2022).

Vloga terapevtskega psa pri odpravljanju (kino)fobije

Terapija s pomočjo živali je ciljno usmerjena intervencija, pri kateri je žival, ki izpolnjuje posebna merila, sestavni del procesa zdravljenja. Usmerja in izvaja jo strokovnjak s specializiranim znanjem, ki določi cilje za vsakega posameznika in spremlja njegov napredek (Kruger in Serpell, 2010). Cilji terapije s pomočjo živali se najpogosteje nanašajo na izboljšanje socialne interakcije ali razpoloženja posameznikov (Friedmann in Son, 2009).

Vse več raziskav potrjuje pozitivne učinke terapije s pomočjo živali na duševno in fizično zdravje posameznikov. Prisotnost terapevtske živali lahko zmanjša stres, tesnobo in osamljenost ter izboljša splošno počutje (Friedmann in Son, 2009; Parshall, 2003). Terapija s pomočjo živali prav tako prispeva k večji socialni angažiranosti in pozitivnim čustvom, kar se kaže v zmanjšanju simptomov depresije, anksioznosti in strahu (O'Haire idr., 2015). Poleg tega raziskave kažejo, da lahko prisotnost terapevtske živali spodbuja prosocialno vedenje in zmanjšuje razdražljivost, agresivnost ter različne fobije (Barker idr., 2003). Pri otrocih pa se prisotnost živali povezuje s pogostejšimi izrazi veselja, smeha in igrivosti (Martin in Farnum, 2002).

.....
»Vse več raziskav potrjuje pozitivne učinke terapije s pomočjo živali na duševno in fizično zdravje posameznikov.«
 .....

Psi so pogosto vključeni v terapevtske programe, saj lahko njihova prisotnost pozitivno vpliva na duševno zdravje posameznikov, zmanjšuje stisko, tesnobo in osamljenost (Friedmann in Son, 2009), zmanjšuje anksioznost in simptome posttravmatske stresne motnje (Altschuler, 2017). Prav zaradi teh lastnosti se terapevtski psi pogosto uporabljajo tudi pri posameznikih, ki se srečujejo s specifičnimi strahovi ali fobijami. Tako lahko tudi v primeru kinofobije njihova mirna in predvidljiva narava omogoča postopno in nadzorovano izpostavljanje, kar je ključno za soočanje s strahom. Poleg tega osebi omogoča pozitivne izkušnje s psom, ki lahko nadomestijo morebitne negativne spomine iz preteklosti ter krepijo samozavest in občutek nadzora nad situacijo. V terapevtskem procesu

ima pomembno vlogo tudi vodenje strokovnjaka, ki osebi pomaga prepoznati in obvladovati občutke strahu ter postopno vzpostavljati občutek varnosti v prisotnosti psa. Pomembno je, da je terapevtski pes posebej usposobljen in ne izkazuje nepredvidljivega vedenja, saj stabilno in mirno vedenje povečuje občutek nadzora pri osebi, ki se sooča s strahom. Tako lahko posameznik skozi pozitivne izkušnje s terapevtskim psom postopoma spremeni svoje dožemanje psov in zmanjša stopnjo strahu (Seladi-Schulman, 2022).

Zaključek

Strah pred psom je lahko zelo omejujoč, vendar ga je mogoče uspešno premagati s postopnim izpostavljanjem, kognitivnimi tehnikami in s pomočjo terapevtskega psa. Premagovanje strahu prinaša številne koristi, kot je zmanjšano izogibanje družbenim situacijam in odprava nape-

tosti v okoljih, kjer so prisotni psi. Terapevtski psi so pri tem lahko izjemno dragoceni, saj omogočajo varno in pozitivno izkušnjo, ki osebi pomaga spremeniti svoj odnos do psov.

Viri:

- Altschuler, E. L. (2017). Animal-Assisted Therapy for Post-traumatic Stress Disorder: Lessons from "Case Reports" in Media Stories. *Military Medicine*, 183(1-2), 11–13.
- Barker, S. B., Pandurangi, A. K. in Best, A. M. (2003). Effects of Animal-Assisted Therapy on Patients' Anxiety, Fear, and Depression Before ECT. *The Journal of ECT*, 19(1), 38–44.
- Cherry, K. (2023). *Coping with cynophobia or the fear of dogs*. Verywell Mind. Pridobljeno 18. februarja 2025 s <https://www.verywellmind.com/cynophobia-fear-of-dogs-is-cynophobia-2671854>
- Friedmann, E. in Son, H. (2009). The Human-Companion Animal Bond: How Humans Benefit. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 39(2), 293–326.
- Garcia R. (2017). Neurobiology of fear and specific phobias. *Learning & memory (Cold Spring Harbor, N.Y.)*, 24(9), 462–471.
- Gullone, E. (2000). The development of normal fear: a

century of research. *Clinical Psychology Review*, 20(4), 429–451.

Hofmann, S. G., Moscovitch, D. A. in Heinrichs, N. (2002). Evolutionary Mechanisms of Fear and Anxiety. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 16(3), 317–330.

Hollywood, S. (n.d.). *What is cynophobia?* Klaritry Health. Pridobljeno 18. februarja 2025 s <https://my.klaritry.health/what-is-cynophobia/>

Muris, P. (2007). *Normal and Abnormal Fear and Anxiety in Children and Adolescents*. Amsterdam: Elsevier Science.

O'Haire, M. E., Guérin, N. A. in Kirkham, A. C. (2015). Animal-Assisted Intervention for trauma: a systematic literature review. *Frontiers in Psychology*, 6.

Parshall, D. P. (2003). Research and Reflection: Animal-Assisted Therapy in Mental Health Settings. *Counseling and Values*, 48(1), 47–56.

Seladi-Schulman, J. (2022). *Fear of dogs (cynophobia): Causes and treatment*. Verywell Health. Pridobljeno 18. februarja 2025 s <https://www.verywellhealth.com/fear-of-dogs-cynophobia-5210624>

Na poti terapevtskega dela s psičko Kaomi

Med radovednimi in iskrivimi otroki sem doživela prav posebno izkušnjo – svojo prvo pripravniško uro ob strani moje terapevtske psičke Kaomi. Polna pričakovanj, rahle negotovosti in iskrene radovednosti sem vstopila v svet, kjer toplina kosmatega spremljevalca ustvarja prostor zaupanja in učenja.

Ob prihodu me je pričakal topel nasmeh mentorice, ki mi je takoj vlil občutek varnosti. Kaomi je bila pred vrati sprva nekoliko zadržana, a je njena radovednost hitro prevladala. Dovolila sem ji, da v svojem tempu samozavestno stopi naprej – in to je tudi storila.

Med uro je bila umirjena, pozorna, pripravljena sodelovati in opazovati. Otroci so bili še posebej navdušeni, ko jim je pokazala, kako sama pospravi svoje igrače in si uredi svoje ležišče. Ta prizor je bil ganljiv in hkrati zelo poučen.

Ob koncu srečanja sem čutila zadovoljstvo. Prijetno vzdušje, srčna povezanost in občutek, da sva s Kaomi naredili prvi pravi korak. Veselim se vseh nadaljnjih srečanj in priložnosti za učenje.

Iva

Urša Mikič

Foto: osebni arhiv

Ko s sodelavcem govorita v različnih jezikih,lišiš tudi neizrečeno

Začelo se je z iskanjem psa – brez načrta, le občasno sem pogledala kak oglas. Nato mi je eden padel v oči: zlata prinašalka in sosedov labradorec sta »našla ljubezen«, lastniki pa so za mladičke iskali varen, topel in ljubeč dom. Opis me je pritegnil. Gre za mešanico, ki je v ZDA znana kot »goldador«, primeren za psa vodnika ali terapevtskega psa: nežnega, osredotočenega in zaupanja vrednega. Podatek mi je sicer ostal v spominu, ampak se nanj nisem preveč ozirala.

Po osmih tednih čakanja smo domov končno prinesli našega Pabla. Pri petih mesecih starosti smo pričeli s pasjo šolo. Pablo je v šoli zelo lepo sodeloval ter zelo mirno prenašal motnje iz okolice. In ko je naša inštruktorica pri opazovanju njegovega vedenja večkrat navdušeno pripomnila, da je tak karakter odličen za terapevtsko delo, sem se spomnila tistega oglasa. In oba trenutka, oglas in besede najine inštruktorice, sta se zlila kot koščka sestavljanke. Ko je bil Pablo star dve leti in pol, sem ga prijavila na testiranje pri našem društvu, in na veliko veselje celotne družine (otroci so najin prihod s testiranja pričakali na oknu) nama je uspelo.

Pripravništvo sva opravljala z najino krasno mentorico Barbaro Hrovatin in njeno psičko Besi. Obiskovala sva vrtce, šole, domove za starejše, mladostnike v rehabilitaciji in odrasle s posebnimi potrebami. Vsako okolje je imelo svoj ritem. Naučila sem se veliko več, kot sem pričakovala. Ni šlo le za to, da je Pablo nežen in vzgojen – pomembno je bilo, kako v prostor vstopiva skupaj. Postala sem pozorna na več stvari hkrati: kako reagira skupi-

na, kako se odziva Pablo in kako ohraniti varno, umirjeno vzdušje. In vse to ob tem, da sem puščala prostor tistim, ki pridejo na terapijo – ljudem, ki se sicer v današnji družbi pogosto ne počutijo zares slišani ali videni.

Ta spoznanja niso ostala le v terapevtskem delu. Tudi na delo in vsakdanje življenje gledam drugače. V organizaciji, kjer sem zaposlena, povezujemo ljudi iz različnih institucij, vlog in z različnimi življenjskimi izkušnjami, da skupaj razmišljajo, si izmenjujejo in se učijo. Spodbujamo sodelovanje, zaupanje in varen prostor za vse. Začela sem opažati vzporednice med tem, kako pripravljam terapevtski obisk, in tem, kako v službi oblikujemo

učenje – in delo nasploh. Prostovoljsko delo s Pablom nama vzame dve do štiri ure tedensko. Ker so ure intenzivne, sva po obisku pogosto oba utrujena. Naučila sem se, da moram poskrbeti za naju oba.

Seveda pridejo dnevi, ko se vprašam, ali imam dovolj časa in energije za prostovoljsko uro. A odzivi, ki jih dobivava, me vedno znova spomnijo, zakaj to počneva. Ljudje v ustanovah, ki jih obiskujeva, pripovedujejo, kako pasja prisotnost nekaj premakne – spodbudi motivacijo, prinese umirjenost, nasmeh, včasih celo voljo, da zmorejo še en dan. Otroci berejo z več samozavesti, ker vedo, da jih pes ne bo obsojal. In starejši – tudi tisti, ki se soočajo z izzivi, kot je demenca – pogosto najdejo veselje in motivacijo za gibanje ali pogovor že zato, ker je tam pes. Tiho čaka in nudi podporo brez besed. Ko pes vstopi v prostor, se nekaj spremeni. Ne gre za kaj izjemnega – preprosto gre za prisotnost, ki jo je težko opisati, a jo zlahka začutimo.

Čeprav gre za prostovoljno delo, imam pogosto občutek, da največ prejemam jaz. Srečujem ljudi iz različnih okolij, z različnimi izkušnjami in poslušam njihove zgodbe. Naučili so me ogromno: kako opazovati brez želje po »označevanju«; kako se prilagoditi, ko se načrti spremenijo; kako zaupati – procesu, ljudem, sebi – in seveda Pablu. Tudi kadar je situacija tiha, počasna, nepopolna. To niso nauki, ki bi jih prebrala – oblikujejo se z vsakim obiskom, znova in znova, ko se pojaviva – skupaj.

Vse to me je spodbudilo k razmisleku, koliko stvari v življenju poteka vzporedno in kako se pogosto neopazno prepletajo. Moja vloga terapevske vodnice seveda ni spremenila, kaj delam v službi, a je gotovo vplivala na to, **kako** to počnem. In obratno – prakse, ki jih negujemo pri delu, kot so razmislek, sooblikovanje, skrb in osredotočenost na človeka, so me naredile boljšo vodnico Pablu in bolj prisotno

tno v stikih z ljudmi, ki jih obiskujeva.

Ta preplet svetov ni zgodba o veliki preobrazbi. Je nekaj tihega. Nežen premik, občutek, zaznava majhnih signalov. In zavedanje, da je včasih preprosta prisotnost – brez iskanja hitrih rešitev – povsem dovolj.

In za vse to sem neizmerno hvaležna.

Moja prva pripravniška ura v društvu Tačke pomagačke mi bo ostala v lepem spominu. Opravil sem jo v rehabilitacijskem centru, kjer sva z mojim psom Hannom sodelovala pri terapiji okrevanja po možganski kapi.

Na samem izobraževanju za pripravniške pare in v priročniku Tačke na delu sem dobil veliko napotkov, kako naj bi tako delo potekalo, kar mi je bilo v veliko pomoč pri pripravi na to uro. V želji, da bi s Hannom terapijo načrtovano izpeljala, sem bil predvsem v skrbeh, ali sem s seboj vzel vse potrebne pripomočke za uspešno izvedbo ure. Samo uro je usmerjala in vodila terapevska delavka iz rehabilitacijskega centra. Skupaj z dodeljeno osebo smo se dobro ujeli pri izvajanju vaj razgibavanja rok in nog. Česanje psa, snemanje in zapenjanje ovratnice ter božanje psa so bile vaje za razgibavanje rok. Sledil je krajši sprehod izven ustanove, kjer je oseba s hojo ob psu in vodenjem povodca razgibavala noge. Uro smo zaključili z vrnitvijo v ustanovo z željo po čim uspešnejšem okrevanju po bolezni. K spročenemu poteku ure je veliko pripomogla moja somentorica s svojo psičko, saj je z mano delila večine terapevskega dela, ki jih je pridobila s svojimi bogatimi izkušnjami pri Tačkah pomagačkah. Po zaključku ure sem bil vesel, da sta pri izvajanju terapije uspešno izmenjavale sodelovala oba psa in da je Hann svoje delo za prvič dobro opravil.

Tako terapevska delavka centra kot moja somentorica sta mi s pozitivnim odnosom do dela in usmerjanjem pri izvajanju terapije vlili veliko poguma za nadaljnje delo pri Tačkah pomagačkah.

Tone

Sva tibetanski terier Terry in vodnica Danijela, pripravniški terapevtski par pri Tačkah pomagačkah. Najina mentorica naju je povabila na prvo pripravniško uro, ki sva jo opravila v šoli z učenci drugega razreda.

Polna pričakovanj pa tudi z malo treme sva se odpravila na najino prvo terapevtsko uro. Seveda sva se nanjo pripravila s sprehodom, da se je Terry olajšal. Preverila sem, da imam res vse potrebno za izvajanje terapevtske ure.

Terry se dobro razume s Jenny, ki je psica moje mentorice. Ves navdušen ji je sledil v razred. Otroci so bili malce nemirni, vendar Terrya to ni motilo. Mentorica naju je povabila, da se predstaviva. Otroci so bili zelo radovedni in so nama zastavili kar nekaj vprašanj. Trema je popustila in oba sva se sprostila. Terry je lepo sodeloval pri preverjanju položaja želve, s katero otroci pokažejo, kako ravnati ob napadu psa. Mentorica je predstavila nekaj poklicev, ki jih lahko opravlja pes, jaz pa sem medtem s Terryem v kotu poslušala fantka, ki nama je prebral zgodbico. Terry je zlezal fantku med noge pod stol in ga radovedno poslušal. Fantek je bil sicer pred tem živahen, ob prebiranju pa se je umiril in ni motil ostalih učencev.

Na koncu ure sta Jenny in Terry je preverila zvezke, v katere so učenci napisali povedi, ki so opisovale terapevtska psa na obisku. Mentorica jim je v zvezek pritisnila štampiljko v obliki šape.

Ura je hitro minila in poslovlili smo se z obljubo, da se kmalu spet vidimo.

S Terryem sva bila na koncu kar utrujena, saj je bilo v razredu veliko radovednih otrok.

Vendar pa menim, da sva s Terryem tudi veliko pridobila, saj so nas bili otroci zelo veseli.

Danijela

S poslanim SMS s ključno besedo **TAČKEPOMAGAČKE5** na 1919 boste prispevali 5€ za namen delovanja društva.

Hvala!

Katja Skulj, dr. vet. med.

Foto: osebni arhiv

Prva pomoč psu

Eden najbolj stresnih trenutkov za vsakega lastnika psa je, ko se njegov pes poškoduje ali doživi nesrečo. Zelo pomembno je, da zna lastnik prepoznati znake poškodb in bolezni ali odstopanja v vedenju, ki nakazujejo, da s psom nekaj ni v redu.

Kaj je sploh cilj nudenja prve pomoči psu? Izboljšanje ali ohranitev stanja poškodovanega psa do nudenja strokovne (veterinarske) pomoči.

Da lahko pregledamo psa, ko posumimo na poškodbo, moramo znati psa držati, ko stoji - za pregled šap, uhljev, oči, za merjenje temperature; držati pa ga moramo znati tudi v ležečem položaju, da lahko natančneje pregledamo okončine, trebuh, ipd.

Držanje psa

Ko pes leži na boku, ga najbolj učinkovito držimo tako, da smo mu za hrbtom in z levo roko primemo njegovo spodnjo sprednjo taco v komolcu, z našim komolcem pa se nežno naslonimo na njegov vrat. S tem preprečimo, da bi pes lahko vstal, saj psi iz ležečega položaja na boku vedno vstanejo tako, da najprej dvignejo sprednji del telesa. Z desno roko pa dr-

žimo spodnjo zadnjo taco nad skočnim sklepom (gležnjem).

Nujno je tudi, da poznamo normalne vrednosti dihanja, pulza in temperature svojega psa, ko ni poškodovan ali bolan in ko je v mirovanju.

Dihanje: 10-15 vdihov na minuto

Srčni utrip: 60-140 utripov na minuto (odvisno od velikosti psa) – preverimo ga na notranji strani stegna, na stegenski arteriji.

Barva očesne in ustne sluznice: rožnata – bleda, modra ali rumena barva kažejo na težavo.

Kapilarni polnilni čas (CRT): preverimo ga tako, da pritisnemo na dlesen – barva se mora vrniti v manj kot 2 sekundah.

Temperatura: normalna je med 37,5 in 39 °C.

Zastoj dihanja in srčnega utripa ter postopek oživljanja

- Preverite dihanje in srčni utrip.
- Če psa ne čutite dihati, izvedite umetno dihanje – z dlanmi objemite z dlanmi gobec in dihajte v nos psa 10-12-krat na minuto.
- Če ne zaznate utripa, izvajajte tudi stiske prsnega koša – pes naj leži na

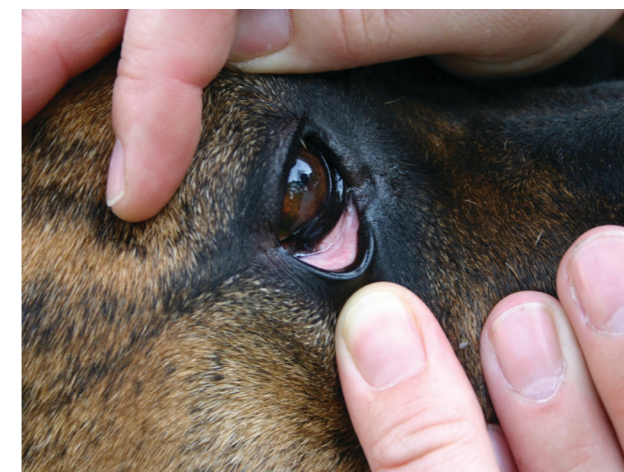
Masaža srca

desnem boku, roke položimo nanj za komolcem in izvajamo 100-120 pritiskov na minuto, obenem pa izvajamo tudi umetno dihanje v razmerju 30 stiskov : 2 vpiha.

- Nadaljujte, dokler pes ne začne dihati ali ne pride pomoč.
- Osnovni komplet prve pomoči za psa vsebuje: sterilne gaze in povoje, vato, samolepilni povoj (vet wrap), antiseptik (klorheksidin, povidon-jod), pinceto, škarje, rokavice, termometer, nagobčnik (ali trak za improvizacijo) in telefonsko številko veterinarja ali 24-urne klinike.

Veterinarja morate obiskati takoj, če:

- pes ne diha ali nima srčnega utripa,
- ima hude krvavitve ali odprt zlom,
- je bil v nezavesti ali je nezavesten,
- kaže znake zastrupitve (penjenje, krči, bruhanje, driska),
- ima napade, ki trajajo več kot 2 minuti ali se ponovijo večkrat zapored,
- ne more vstati ali se premikati,
- ima močno oteklino, nenadno joka ali hudo šepa,
- ima tujek v očesu ali globoko rano,
- ima vročino nad 40 °C ali pod 37 °C.

Pregled očesne sluznice

Kar se tiče preprečevanja poškodb in obolenj, lahko lastnik za psa največ naredi preventivno: redni pregledi pri veterinarju, cepljenja in zaščita pred zajedavci,

prepoznavanje nevarnosti v okolju (strupi, promet, drugi psi), dobra telesna pripravljenost psa in ustrezna prehrana.

Poškodovani psi doživljajo stres, strah in paniko. Pomembno je, da kot lastnik ostanete samozavestni in umirjeni, saj to pozitivno vpliva na psa. Psi pogosto iščejo stik in oporo pri svojem človeku – govorite tiho in mirno, brez dodatnega vznemirjanja.

Kot velja za prvo pomoč človeku, velja tudi pri nujenju prve pomoči našemu psu - hitro, premišljeno in varno ukrepanje rešuje življenja.

Tipanje pulza

Moja prva pripravniška ura je potekala na eni od osnovnih šol za otroke s posebnimi potrebami. Kot mama dveh punčk in zdravstvena delavka sem se počutila neizmerno srečna za svoja dva zdrava otroke in ponosna nase, da sem naredila korak v to smer prostovoljstva, ko sem videla iskric v očeh teh otrok, ko so zagledali kužka ... Veselje otrok je bilo slišati, že ko sva z mentorico stopali čez šolsko igrišče – Tačka pomagalka pa je več kot očitno ukradla vso pozornost otrok, pri vstopu v šolsko avlo pa seveda še vseh zaposlenih. Terapevtska ura je potekala skrbno načrtovano in sodelovanje otroka je bilo zame neprecenljivo ... Ko sem videla to interakcijo, sem s solznimi očmi vedela, da sem se prav odločila in da bom tudi sama s svojo Tačko osrečevala otroke in ostale, ki so potrebni podobnih terapij.

Mirjana

Helena Brulc

Foto: osebni arhiv, arhiv knjižnice Milana Jarca

Tačke v knjižnici Mirana Jarca Novo mesto

Branje s tačkami je projekt, ki se v novomeški knjižnici izvaja že dvanajst let. V veliko veselje nam je bilo, ko nas je obiskala Marinka Srebernjak, nam predstavila delo humanitarnega društva Tačke pomagačke in dejavnost, ki jo izvajajo, ter nam predlagala sodelovanje. Seveda smo se povabilu z veseljem odzvali, saj opažamo, da je otrok, ki imajo bralno-napisovalne težave, vedno več. Terapevtski par, ki otroke in knjižničarke razveseljuje že več kot desetletje, sestavljata Marinka Srebernjak in Winner, pred njim pa Glory. Otroke so razveseljevali tudi Teja Martinovič z Maikijem, Vesna Jankovič s Savo, Neja Rojc z Justice, Petra Bavdek z Lono in Vesna Hude z Ercem, ki svoje poslanstvo zdaj opravljajo v drugih ustanovah. Marinki in Winnerju so se z leti v knjižnici pridružili še terapevtki pari: Goran Sladič z Lizo, Brigita Prus s Hachijem, Maja Klojučar z Orionom, ki nas še vedno zvesto obiskujejo. Veseli smo tudi terapevtski parov pripravnikov, saj je povpraševanje po branju in druženju s kužki zares veliko.

Program R.E.A.D. in bralne urice potekajo v pravljčni sobi, ločeni od ostalih prostorov oddelka za mladino.

Primer bralnih listov

Knjižničarke jo ustrezno pripravimo in poskrbimo za prijetno vzdušje, da se otroci lahko sprostijo in se počutijo domače. Knjižničarke za otroke, ki obiskujejo programa, pripravimo bralne liste s pasjimi tačkami, ki jih ob vsakodnevnem branju doma pobarvajo. Ko so vse tačke pobarvane, kuža v knjižnici podeli otroku knjižno nagrado.

Branje s tačkami je čudovito orodje za učenje branja, pa tudi odličen način za pobeg v svet pustolovščin in premagovanje strahu pred glasnim branjem, stiske, ki jo doživljajo zaradi disleksije, različnih čustvenih težav in morda celo strahu pred kužkom. Za vedno nam bo v spominu ostal deček, ki je ob popoldnevih redno obiskoval knjižnico. Ob naključnem srečanju z Marinko in Glory je z glasnim krikom in v strahu pobegnil iz knjižnice, saj je kot malček doživel zelo slabo izkušnjo s potepuškim psom v kraju, kjer so takrat prebivali. Povabili smo ga, če bi sodeloval pri programu. V strahu je prikimal. Prva družjenja so potekala tako, da je deček stal pri odprtih vratih, pripravljen na beg. Ker pa je bila Glory res potrpežljiva in umirjena, je deček kmalu dobil zaupanje, družjenja so začela potekati za zaprtimi vrati in vedno bliže. Z vsake terapije je prišel bolj sproščen, kmalu se ja na njegovem obrazu narisal tudi širok nasmeh. Ko mu je prvič vzela priboljšek iz roke, je bil strah pozabljen, postala sta prijatelja in zaveznika. Deček se je s starši preselil v tujino, tako da lahko samo upamo, da je izgubil strah pred vsemi kužki.

Starši lahko otroka, ki imajo težave, v Knjižnici Mirana Jarca prijavijo na individualno branje R.E.A.D. Otroci, ki se prijavijo na branje, s sabo prinesejo knjigo,

ki jo želijo brati, ali mu gradivo pripravimo knjižničarke. Po navadi izbiramo med knjigami, ki so zapisane s pisavo, ki je za otroke z disleksijo lažje berljiva, včasih tudi knjige, ki opisujejo otroke s podobnimi težavami, kot jih imajo sami.

Starši lahko otroke prijavijo tudi na bralne urice s kužkom. Za to se odločajo starši, ki pri otrocih opažajo strah pri interakciji z ostalimi otroki, saj kuža poskrbi za sproščeno vzdušje in pripomore k boljši in hitrejši socializaciji otrok z vrstniki. Prav tako urice obiskujejo otroci, ki preživljajo različne stiske, se bojijo kužkov, ali si kužka želijo za hišnega ljubljence, pa ga zaradi različnih razlogov ne morejo imeti.

Knjižničarke za izvedbo programa pripravimo knjižno gradivo, ki ga otroci preberejo, in vprašanja, na katera odgovarjajo. Vprašanja niso vezana samo na vsebino prebranega besedila pač pa tudi na čustva in občutke, ki jih otroci med branjem in druženjem doživljajo, tako se kužku čutijo še bliže. Na listih z vprašanji so tudi imena terapevtskih kužkov, ki nas

Primer branja R.E.A.D

obiskujejo, tako se mu otroci pri odgovarjanju na vprašanja še bolj približajo in se z njim povežejo. Način izvedbe same urice se razlikuje glede na starost otrok. Terapevtka ali terapevt uporabi različne tehnike in pripomočke, da se otroci sprostijo, se povežejo s kužkom, mu zaupajo...

Kje otroci in starši dobijo informacije o izvajanju programa Branje s tačkami v knjižnici Milana Jarca:

- **Organizirani obiski knjižnice učencev osnovnih šol:** vsako šolsko leto nas obiščejo prvo in drugošolci, ki se na bibliopedagoški uri seznanijo s knjižnico, gradivom, ki jim je na voljo (knjige, revije, družabne igre) in knjižničnimi storitvami. Predstavimo jim tudi Kotiček za bralce dislektike z lažje berljivim gradivom in seveda projekt Branje s tačkami, ki ga podkrepimo še s likovnim materialom. Prav tako informacije o branju s tačkami prejmejo učiteljice prvo in drugošolcev in starše otroka, pri katerim opazijo bralno-napisovalne težave, seznanijo s programom, ki ga nudi program Branje s tačkami. Starše skupaj z otrokom napotijo v knjižnico, saj taka motivacija za branje, kot je branje kužku, lahko pripomore, da je otrok pri branju bolj učinkovit, kar pripomore k boljšemu učnemu uspehu in samozavesti. Učence višjih razredov ob obisku knjižnice na bibliopedagoških urah pogosto povprašamo, ali so se že kdaj udeležili programa Branja s tačkami in učenci nam ponosno zaupajo, da so kužku že brali in kakšna dragocena izkušnja je to bila. Za sedmošolce izvajamo republiški projekt Rastem s knjigo, tudi tu jih zopet spomnimo na možnost branja kužku v knjižnici.
- Program dobro poznajo tudi **svetovalne delavke in specialne pedagoginje** v osnovnih šolah na našem območju, ki predlagajo staršem otroka s težavami

obisk knjižnice in možnost sodelovanja pri programu R.E.A.D. ali bralnih uricah.

- Povabilo **ob individualnem obisku** knjižnice, ko iz izbranega knjižničnega gradiva in pogovora s staršem ali otrokom razberemo, da ima otrok težave z branjem/pisanjem. Izročimo jim tudi zloženko o programu Branje s tačkami, ki smo jo pripravili v knjižnici ter zloženki s seznamom leposlovnega in poučnega gradiva.
- **V času počitnic ali v tednu otroka organiziramo skupinske bralne urice**, kjer sodeluje več terapevtskih parov in je možen obisk večjega števila otrok. Ob tej priložnosti ne gre toliko za samo branje, pač pa spoznavanje programa, igranje, spoznavanje kužkov, preživljanje prostega časa z njimi, navezovanje stikov...
- **Kotiček za bralce z disleksijo** je opremljen s plakatom Branje s tačkami in povabilom k branju v knjižnici, prav tako so tu na voljo zloženke, ki jih lahko prevzamejo v kotičku.
- **V Posvetovalnici za učence in starše Novo mesto** smo izobesili plakat z informacijami o Kotičku za bralce z disleksijo, ki se nahaja v naši knjižnici, in programu Branje s tačkami, staršem so na voljo tudi zloženke s seznamom gradiva, primerne za branje otrok s težavami pri branju. Specialne pedagoginje družinam predlagajo obisk knjižnice in programa R.E.A.D.
- **V Razvojni ambulanti Zdravstvenega doma Novo mesto**, ki deluje za širše območje Dolenjske in Bele Krajine. V razvojni ambulanti imajo starši na voljo zloženke s predstavitvijo Kotička za bralce z disleksijo in predstavljenimi tačkami in programom R.E.A.D.
- **Mesečni napovednik in e-novice knjižnice Mirana Jarca** je prav tako odličen način komuniciranja z uporabniki, tu jih povabimo, da se prijavijo na program.

Knjižnica Mirana Jarca je Osrednja knjižnica za Dolenjsko, Belo Krajino in Posavje, knjižničarke mladinskih oddelkov knjižnic, ki se nahajajo na teh območjih, se srečujemo na letnih sestankih in med sabo delimo primere dobrih praks. Predstavljeni primer sodelovanja z Društvom tačke pomagačke je v knjižnicah vzbudil precej zanimanja, tako je terapevtski par Marinka Srebernjak z Winnerjem začel obiskovati knjižnico v Črnomlju. Tačke obiskujejo tudi naše krajevne knjižnice v Šentjerneju, Škocjanu in Dolenjskih Toplicah.

Primer branja R.E.A.D

Knjižničarke smo primer odličnega sodelovanja z Društvom tačke pomagačke in pozitivne vplive terapije predstavile našim strokovnim kolegom in učiteljem v Sloveniji in tujini, in sicer:

- Na posvetovanju Inkluzivnost splošnih knjižnic: Disleksija in druge motnje branja in pisanja, s prispevkom Branje + kuža = Winn(er), strokovni posvet za strokovne delavce knjižnic, ki je pote-

kal preko platforme ZOOM. Poudarek posveta je bil na specifičnih učnih težavah šolajoče se mladine

- Kotiček za bralce z disleksijo: predstavitev kotička in dejavnosti za učitelje in ostale strokovne delavce Osnovne šole Šmihel
- Nizozemska v sklopu ERAZMUS+, v okviru projekta Inkluzivna kultura: pot do knjižnice kot univerzalnega prostora. Nizozemske knjižnice so se izkazale kot krasen primer povezovanja ter zasledovanja ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov tudi na področju zmanjšanja neenakosti in spodbujanja možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar. Gostovali smo v mestu Deventer, v podporni regijski organizaciji Rijnbrink. Knjižnični sistem na Nizozemskem je organiziran drugače kot v Sloveniji, podporne organizacije skrbijo za podporo in načrtovanje dejavnosti, programov ter storitev, raziskave potreb, merjenje in analize, pripravo izobraževanj in gradiv za promocijo skupnih projektov v knjižnicah in grafično podobo knjižnic. Ko podporne organizacije prepoznajo potrebo po določeni storitvi, jo uvedejo v celi regiji ali samo na določenem območju.
- Učiteljicam iz Španije v sklopu ERAZMUS+: predstavitev oddelkov izposoje in delo z različnimi skupinami uporabnikov ter predstavitev dejavnosti. Učiteljice se dnevno srečujejo z učenci, ki imajo bralno-napisovalne težave, zato so pokazale izredno veliko zanimanje, saj projekta v taki obliki v Španiji ne poznajo.
- Na Okrogli mizi Pandemija čitanja v Gradski knjižnici i čitalonici Pula, z naslovom Ko edino potovanje postane branje. V času pandemije in z razvojem digitalne tehnologije in družbenih omrežij se je poučevanje v šoli v veliki meri odvijalo preko spleta. Tako otroci

in mladostniki, kot učitelji, svetovalni delavci, strokovni sodelavci, psihologi in knjižničarji se soočamo s številnimi izzivi in velikimi spremembami. Klasični modeli poučevanja niso bili več zadovoljivi, treba se je bilo prilagoditi novim pogojem učenja in poučevanja. Otroke in mladostnike je treba motivirati za knjige in branje, spodbujati k informacijski uporabi knjižničnega gradiva ter jih uvajati v pouk jezika in književnosti ter kulture nasplah. kužki so odlični motivatorji za učenje branja, reševanje različnih nalog, zato so njihovi obiski v šolah in knjižnicah še kako dobrodošli.

Branja kužku in preživljanja prostega časa z njim se veselijo vsi otroci in starši, ki nas obiščejo v knjižnici. Starši so veseli, ker pri otrocih opazijo napredek pri branju in pridobivanju samozavesti, otroci, ker imajo novega prijatelja, ki je potrpežljiv in jih ne obsoja. Poseben pečat sta v naših srcih pustila tandem Bor in škotska ovčarka Glory z vodnico Marinko Srebernjak. Bor je bil deček, ki je branje s tačkami obiskoval od samega začetka. Vsi smo rasli z njim, tako Glory in Marinka, kot knjižničarji v knjižnici, ki smo komaj čakali, da vidimo njegov nasmejani obraz. Mamica Klavdija pravi:

»Bora in Glory je povezovala neizmerena ljubezen. Bor je pri branju z Glory zelo užival, posebna vez je bila med njima. Ko smo Bora vprašali, kako poteka branje, kako Glory ve, kdaj se on zmoti, nam je

Primer branja R.E A.D

povedal, da mi tega ne moremo razumeti, ker ne razumemo živali. Rekel je, da Glory razume njega, on pa razume njo, ker pač pozna govorico živali. Prav gotova sta bila sorodni duši, ki sta za sabo pustila veliko spominov in sedaj skupaj uživata v druženju tam nekje za mavrico...«

Branje s tačkami je humanitarni projekt, ki ga v svojem prostem času opravljajo zares srčni ljudje. Plačilo, ki ga prejmejo, je sreča, veselje in nasmeh otrok, opazovanje in spremljanje napredka bolj tekoče prebranih črk, besed, stavkov, ter zavedanje, da lahko pripomorejo k povečanju otrokove samopodobe. Hvala tačke, ker to delite z nami, knjižničarji.

Prva pripravniška ura v društvu Tačke Pomagačke

Zjutraj, še preden sem stopila skozi vrata vrtca, me je zagrabila rahla trema. V mislih so se mi porajala vprašanja: Kako se bo odzvala psička Ina? Bodo otroci sodelovali? Mi bo uspelo ustvariti prijetno vzdušje?

Toda vse skrbi so izginile v trenutku, ko sva z Ino vstopili v igralnico. Tam naju je pričakala skupina nasmejanih, radovednih otrok, polnih energije in dobre volje.

Psička Ina se je takoj, ko je vstopila v prostor, popolnoma sprostita in udomačila – kot da jim pripada. Njeni mirnost in sproščenost sta se prenesli tudi name in že po nekaj trenutkih sem začutila tisto pravo veselje, zaradi katerega sem se odločila za sodelovanje v programu.

Otroci so z iskrkami v očeh in širokimi nasmehi kazali neizmerno zanimanje za Ino. Njihova toplina, radovednost in nežnost do živali so me resnično ganile. Ta izkušnja mi je še dodatno potrdila, kako čudovito je ustvarjati vezi med otroki in živalmi. Trenutek, ko sem stala sredi skupine nasmejanih otrok ob svoji Ini, obdana z iskreno toplino, mi je globoko v duši pustil velik pečat. Ta ura ni bila samo ura, ampak resničen spomin. Spomin na to, zakaj si želim biti del teh čarobnih srečanj.

V prvi uri se je tako začetna negotovost spremenila v čudovito doživetje, polno radosti, topline in iskrenega smeha – komaj čakam na naslednje srečanje!

Larisa

dr. Ana Nemec, dr. vet. med

Foto: osebni arhiv

Kako najbolje poskrbeti za ustno votlino psa

Bolezni ustne votline so nekatere izmed najpogostejših bolezni psov, še vedno pa ostajajo velikokrat neprepoznane in zato nezdravljene. Tako nemalo psov živi s kroničnim nelagodjem in bolečino (Summers s sod. 2019). Za zdravje ustne votline psa pa lahko veliko naredi skrbnik sam – tako z redno dnevno ustno higieno, prepoznavanjem ključnih bolezenskih sprememb in rednimi obiski pri veterinarju.

Dnevno ščetkanje zob ostaja zlasti standard ustne nege doma

Parodontalna bolezen (Slika 1) je najpogostejša bolezen ustne votline psov in tudi nasploh ena najpogostejših bolezni psov. V zgodnjih fazah, ko je omejena na dlesen (t.i. gingivitis), je ozdravljiva z odstranitvijo zobnih oblog (Slika 2).

Slika 1

Če pa bolezen napreduje in obzobna tkiva propadejo (t.i. parodontitis) (Slika 3), bolezen lahko kvečjemu zaustavimo. Vzrok za nastanek parodontalne bolezni so mikroorganizmi (predvsem bakterije, a tudi glive, protozoi in virusi) v zobnih oblogah, ki povzročijo vnetje (gingivitis in parodontitis). Ti mikroorganizmi so zelo

dobro organizirani v t.i. zobni plak, ki je, ko dozori, zelo odporen in ga najučinkoviteje uničujemo le z mehanskim odstranjevanjem – tako s profesionalnimi inštrumenti pri veterinarju, ko je pes v splošni anesteziji (Slika 2), kot tudi redno doma s ščetkanjem zob (Slika 4) (Wallis in Holcombe 2020).

Slika 2

Dnevno ščetkanje zob z mehko zobno ščetko še vedno velja za zlati standard ustne nege doma. Ščetkanje zob svetujemo že pri mladičih (Slika 4). Uporaba zobnih past ni nujna, lahko pa dodatno zmanjša število bakterij (Watanabe s sod. 2016) in tudi pripomore k lažjemu ščetkanju zob. Če uporabljamo zobne paste, morajo biti te primerne za pse. Ščetkanje zob je veliko učinkovitejše pri preprečevanju nalaganja zobnih oblog kot žvečilke ali posebne diete (Allan s sod. 2019).

Slika 3

Pozitiven učinek dnevnega ščetkanja zob lahko opazimo že sedem dni po začetku ščetkanja, v dveh tednih brez ščetkanja pa se obloge spet popolnoma naberejo (Enlund s sod. 2024). Da dosežemo željeni učinek ščetkanja, je potrebno zobe ščetkati 1 – 2 minuti. Idealno je seveda, da ščetkamo vse površine zob, je pa najlažje in tudi najpomembnejše začeti z zunanji ploskvami zgornjih zob. Namesto mehke zobne ščetke lahko uporabljamo tudi ultrazvočno ščetko ali posebne krpice, a tudi te pripomočke je potrebno uporabljati vsakodnevno (Olsén s sod. 2021).

Slika 4

Če vsakodnevno ščetkanje zob ni možno, na trgu obstajajo tudi pripravki, ki lahko deloma nadomestijo ščetkanje. Pred izbiro produkta se je potrebno dobro pozanimati, saj niso vsi testirani glede na učinkovitost. Nekateri dokazano učinkoviti produkti so navedeni tudi na strani Sveta za ustno zdravje živali (Veterinary Oral Health Council; www.vohc.org), čeprav je tudi večina teh produktov testirana le v omejenem časovnem obdobju.

Na splošno velja, da bolj žvečljiva hrana ali priboljški in žvečilke pripomorejo k boljšemu fiziološkemu čiščenju zob. V ta namen so razvite specialne »zobne diete«, kjer sta oblika in žvečljivost optimizirani za čiščenje zob. Nekaterim izmed teh diet so dodani tudi polifosfati, ki zmanjšujejo nalaganje trdih zobnih oblog (»zobnega kamna«). Na trgu je tudi veliko varnih in učinkovitih žvečilok za pse, odsvetuje pa se

uporaba kopit, rogov, ledenih kock, palic in podobnih trdih žvečilok in igračk. Čeprav nekatere študije kažejo na varnost uporabe kosti z namenom čiščenja zob (Pinto s sod. 2020, Marx s sod. 2016), pa vseeno velja previdnost, saj pri velikih griznih silah psov opazamo zlome zob, možne pa so tudi prebavne težave.

Na trgu lahko dobite tudi številne druge pripomočke za nego ustne votline psov v obliki gelov, sprejev, krpic za čiščenje zob, posipov za hrano, dodatkov za vodo za pitje ... Učinkovine v teh produktih so lahko zelo različne in tudi ne vedno znane. Klorheksidin je razkužilo, ki je že dolgo v uporabi tudi za razkuževanje ustne votline in je dolgo veljalo za učinkovito in varno, a se v zadnjih letih pojavlja nemalo študij, ki kažejo na to, da dolgotrajna uporaba klorheksidina povzroča odpornost bakterij na podoben način kot uporaba antibiotikov (Früh s sod. 2022). Zato rutinsko in dolgoročno uporabo klorheksidina za nego ustne votline psov sedaj odsvetujemo. Od drugih testiranih učinkovin za varne in učinkovite za nego ustne votline in zob psov zaenkrat veljajo rjave alge (*Ascophyllum nodosum*) (Gawor s sod. 2018), nizin (Cunha s sod. 2022), beta-kariofilen (Pieri s sod. 2016) in izvleček granatnega jabolka (Gawor s sod. 2023). Veliko se raziskuje tudi druge bakteriocine, rastlinske izvlečke, probiotike in tudi mikrobne presaditve, a te učinkovine in pristopi zaenkrat še niso preverjeni na psih za vsakodnevno uporabo.

Slika 5

Najpogostejši znaki bolezni ustne votline psov in kdaj do veterinarja

Najpomembnejše je vedeti, da se bolezni ustne votline in zob le izjemoma kažejo z neješčnostjo. Po navadi psi namreč kljub bolečini in nelagodju v ustni votlini še vedno kažejo veliko zanimanje za hrano, vendar se način jemanja hrane spremeni (hrano na primer začnejo razmetavati, jemljejo jo previdno, bolj goltajo in manj grizejo in/ali imajo raje mehkejšo hrano). Nemalokrat se tudi ne marajo več igrati z istimi igračkami ali pa se igri z gobcem nasploh izogibajo.

Slika 6

Prav tako lahko posumite na bolezni ustne votline in zob ter zato obiščite veterinarja, če pri psu opazite zelo slab zadah, težave z odpiranjem ali zapiranjem gobca, krvavkasto ali zabarvano slino, otekline ali izcedke na čeljustih (Slika 5) in/ali obraznem delu glave, nosni izcedek in/ali kihanje, nepravilen ugriz (Slika 6), majave zobe, zlomljene (Slika 5) in/ali zabarvane zobe in/ali kakršnekoli izrastke (Slika 7), razjede ali spremembe barve sluznice ust, neba ali jezika in/ali spremembe na ustnicah ali koži okoli ust. Bistveno je, da se kakršnekoli bolezni naslovi čimprej, saj je možnost dobrega izida zdravljenja tako največja. Če pri psu opazite hude krvavitve iz gobca, težko dihanje ali težko požiranje, pa je do veterinarja potrebno takoj.

V stroki nimamo pravila, kako pogosto naj bi psa sicer peljali na pregled ustne

votline k veterinarju, a splošno velja pravilo, da so kontrole smiselne vsaj enkrat letno, tudi če ne opazate zgoraj navedenih sprememb. Na podlagi kliničnega pregleda bo veterinar presodil, ali je potreben natančen pregled ustne votline, zob in obzobnih tkiv z rentgenskim slikanjem v splošni anesteziji ali pa boste samo ponovili osnove ustne nege doma.

Na Kliniki za male živali Veterinarske fakultete tudi vsako leto julija izvajamo program brezplačnih specialističnih pregledov ustne votline in zob delovnih psov. Program je namenjen policijskim in vojaškim psom, psom vodnikom in reševalcem ter terapevtskim psom. Cilj programa je, da se tem živalim zagotovi zdravje zob in ustne votline. Vabimo vas, da sledite našim novicam in se prijavite v program.

Kaj stori veterinar pri stomatološkem pregledu?

Veterinar se bo z vami najprej pogovoril o znakih, ki bi lahko kazali na bolečino in nelagodje v ustni votlini. Nato bo pregledal in pretipal obrazno regijo glave in spodnje čeljusti, žvekalne mišice, regionalne bezgavke in slinske žleze ter preveril pravilnost ugriza (Slika 6). Privzdignil bo ustnice in jih pregledal skupaj z ustnimi sluznicami, ocenil količino zobnih oblog in z njimi povezano vnetje obzobnih tkiv (Slika 1) ter preveril, ali so kje vidni znaki napredovane parodontalne bolezni (Sliki 1, 3). Preštel bo zobe in preveril, ali kažejo

Slika 7

morebitne znake poškodb (Slika 5), čisto nazadnje pa bo odprl gobec, da preveri še površino neba, jezika in (kolikor je mogoče) tudi žrela ter ocenil morebitno bolečino ob odpiranju in zapiranju gobca. Ob tem je potrebno vedeti, da je natančnost pregleda ustne votline psov v veliki meri odvisna od tega, koliko pes dovoli pregled ustne votline, ker pri kliničnem pregledu živali ne uporabljamo nikakršnih pomiril ali anestetikov.

A tudi pri psih, ki ob pregledu popolno-

Slika 8

ma sodelujejo, ni možno vedno natančno oceniti zdravja zob in obzobnih tkiv, saj je velik del bolezenskih znakov očem skrit (Slika 8). Zato je za natančen pregled ustne votline, zob in obzobnih tkiv nujna splošna anestezija. Glede potrebnih predanestezijskih preiskav in poteka same anestezije se mora z vami natančno pogovoriti veterinar, da se razblini tudi morebiten strah pred splošno anestezijo. Anestezijska tveganja so ob natančni pripravi pacientov, prilagojenih sodobnih anestezijskih protokolih in ob stalnem nadzoru živali med anestezijo in v fazi zbujanja precej majhna (Grubb s sod. 2020).

Ko je pes v splošni anesteziji, bo veterinar najprej opravil natančen pregled celotne ustne votline in žrela ter vsakega zoba in obzobnih tkiv (Slika 8). Izvid tega pregleda bo podprl z rentgenskim slikanjem vseh zob, saj brez teh pri psih spregledamo skoraj tretjino bolezni (Verstraete

s sod. 1998). Predvsem pri kratkogobčnih pasmah psov se za diagnostiko bolezni zob in obzobnih tkiv vse pogosteje uporabljajo tudi napredne slikovne tehnike, kot je tomografija s stožčastim snopom (CBCT) (Döring s sod. 2018). Sicer pa so napredne slikovne tehnike, vključujoč računalniško tomografijo (CT) ali magnetno resonanco (MRI), nujne pri obravnavah zlomov čeljusti, bolezni in poškodb čeljustnega sklepa, novotvorb ustne votline in obrazne regije glave ter bolezni žvekalne mišičnine in zaočesja.

Na podlagi natančnega pregleda ustne votline in zob ter osnovnih slikovnih preiskav se veterinar včasih odloči še za dodatne preiskave, najpogosteje za odvzem tkiva (biopsijo) za patohistološki pregled ali odvzem vzorca za pregled na mikroorganizme (bakteriološka preiskava), nemalokrat pa tudi za odvzem celic iz tkiv za citološko preiskavo ali za preiskave krvi na specifične pokazatelje bolezni.

Kot smo zapisali v Strokovnih smernicah za stomatologijo psov in mačk, ki jih je leta 2024 izdala Veterinarska Zbornica Slovenije (Nemec s sod. 2024): "Skrben pregled zob, obzobnih tkiv in ustne votline in ustrezni diagnostični postopki z dokumentiranjem sprememb so ključni za uspešno zdravljenje bolezni zob, obzobnih tkiv in ustne votline pri psih in mačkah. Samo celovit pristop zagotavlja, da so terapevtske odločitve utemeljene in prilagojene posameznemu pacientu." Zato tudi odsvetujemo, da se katerikoli postopki diagnostike in/ali zdravljenja bolezni ustne votline in zob izvajajo na zavestnih psih, saj niso niti celoviti niti varni.

OPISI SLIK:

Slika 1: Obsežne zobne obloge pri psu in z njimi povezano vnetje dlesni, ki se vidi kot oteklina in rdečina dlesni ter krvavitve že ob dotiku. Ob zgornjem desnem četrtem premolarju in prvem molarju je vidna tudi blaga recesija (odmik) dlesni, kar kaže na že prisotno napredovalo obliko bolezni, parodontitis. Da natančno opredelimo stopnjo in obseg bolezni je

nujno zobe in obzobna tkiva pregledati v anesteziji ter najdbe podpreti tudi z rentgenskim slikanjem zob. Psu tudi manjka zgornji desni drugi premolar, tudi zato je potrebno rentgensko slikanje. (Slika A. Nemec/Klinika za male živali Veterinarske fakultete)

Slika 2: Odstranjevanje zobnih oblog z zvočnim luščilcem. Trde in mehke obloge je nujno odstraniti nad in predvsem pod dlesnijo, kjer povzročajo težave. Slednje je vsaj neprijetno in tudi boleče, zato se odstranjevanje zobnih oblog opravlja, ko so živali v splošni anesteziji. Na ta način jim tudi zaščitimo dihalno pot (s tubusom v sapniku) pred tekočinami in umazanijo in dovajamo kisik ter hlapni anestezik. (Slika A. Nemec/Klinika za male živali Veterinarske fakultete)

Slika 3: Huda recesija dlesni ob zgornjem desnem grabilcu kaže na zelo napredovalo parodontalno bolezen. Ker je že klinično izguba prirastišča zoba vsaj 50 %, bo odstranitev zoba najverjetneje edina rešitev. (Slika A. Nemec/Klinika za male živali Veterinarske fakultete)

Slika 4: Dnevno ščetkanje zob, na katerega navajamo že mladiče, je zlasti standard ustne nege doma. (Slika N. Jerkovič)

Slika 5: Pes ima zlomljen spodnji levi grabilec, tik ob zobu pa je vidna sprememba na dlesni (t.i. drenažni trakt), ki kaže na to, da je zob mrtev in okužen. Po-

leg natančnega pregleda je potrebno tudi rentgensko slikanje zoba, da se opredeli obseg poškodbe na korenini in določi, ali je zob potrebno odstraniti ali je možno tudi zdravljenje koreninskega kanala. (Slika A. Nemec/Klinika za male živali Veterinarske fakultete)

Slika 6: Nepravilen ugriz pri psu, kjer je spodnja čeljust prekratka glede na zgornjo čeljusti (»podgrizavost«). Zaradi tega spodnja grabilca rineta v mehka tkiva za zgornjima grabilcema in povzročata poškodbo. Zato je potrebno ukrepati in nepravilen ugriz zdraviti. (Slika A. Nemec/Klinika za male živali Veterinarske fakultete)

Slika 7: Iz tega izrastka na nebu psa je potrebno čim prej vzeti vsaj vzorec tkiva (t.i. biopsija), da se čim prej določi narava tvorbe in ustrezno ukrepa dalje. (Slika A. Nemec/Klinika za male živali Veterinarske fakultete)

Slika 8: Natančen pregled zob in obzobnih tkiv v splošni anesteziji je ključen za odkrivanje bolezni. Pri tem psu na nebni strani zgornjega desnega četrtega premolarja odkrijemo zaradi zelo napredovale parodontalne bolezni več kot centimeter globok obzobni žep, ki ga je na splošnem pregledu nemogoče videti. (Slika A. Nemec/Klinika za male živali Veterinarske fakultete)

Viri:

Allan RM, Adams VJ, Johnston NW. Prospective randomised blinded clinical trial assessing effectiveness of three dental plaque control methods in dogs. *J Small Anim Pract* 2019; 60(4):212-217.

Cunha E, Carreira LM, Nunes T, Videira M, Tavares L, Veiga AS, Oliveira M. In vivo evaluation of the efficacy of a nisin-biogel as a new approach for canine periodontal disease control. *Pharmaceutics* 2022; 14(12):2716.

Döring S, Arzi B, Hatcher DC, Kass PH, Verstraete FJM. Evaluation of the diagnostic yield of dental radiography and cone-beam computed tomography for the identification of dental disorders in small to medium-sized brachycephalic dogs. *Am J Vet Res* 2018;79(1):62-72.

Enlund KB, Rahunen N, Thelander S, Olsén L. Evaluation of a thiol-detection test to assess tooth brushing efficacy in dogs. *J Vet Dent* 2024; 41(3):183-191.

Früh R, Anderson A, Cieplik F, Hellwig E, Wittmer A, Vach K, Al-Ahmad A. Antibiotic resistance of selected bacteria after treatment of the supragingival biofilm with subinhibitory chlorhexidine concentrations. *Antibiotics (Basel)* 2022; 11(10):1420.

Gawor J, Jank M, Jodkowska K, Klim E, Svensson UK. Effects of edible treats containing *Ascophyllum nodosum* on the oral health of dogs: a double-blind, randomized, placebo-controlled single-center study. *Front Vet Sci* 2018; 5:168.

Gawor JP, Ziemann D, Nicolas CS. A water additive with pomegranate can reduce dental plaque and calculus accumulation in dogs. *Front Vet Sci.* 2023;10:1241197.

Grubb T, Sager J, Gaynor JS, Montgomery E, Parker JA, Shafford H, Tearney C. 2020 AAHA anesthesia and monitoring guidelines for dogs and cats. *J Am Anim Hosp Assoc* 2020;56(2):59-82.

Marx FR, Machado GS, Pezzali JG, Marcolla CS, Kessler AM, Ahlstrøm Ø, Trevizan L. Raw beef bones as chewing items to reduce dental calculus in Beagle dogs. *Aust Vet J* 2016; 94(1-2):18-23.

Nemec A (urednik, avtor), Pust T, Šparaš L, Pavlica Z, Pavlica M, Rejec Jenček A. Strokovne smernice za stomatologijo psov in mačk. Ljubljana: Veterinarska zbornica Slovenije 2024, spletni vir: <http://knjiznica.vf.uni-lj.si/PortalGenerator/Document.aspx?id=432>.

Olsén L, Brissman A, Wiman S, Eriksson F, Kaj C, Brunius Enlund K. Improved oral health and adaptation to treatment in dogs using manual or ultrasonic toothbrush or textile of nylon or microfiber for active dental home care. *Animals (Basel)* 2021; 11(9):2481.

Pieri FA, Souza MC, Vermelho LL, Vermelho ML, Perciano PG, Vargas FS, Borges AP, da Veiga-Junior VF, Moreira MA. Use of beta-caryophyllene to combat bacterial dental plaque formation in dogs. *BMC Vet Res* 2016; 12(1):216.

Pinto CFD, Lehr W, Pignone VN, Chain CP, Trevizan L. Evaluation of teeth injuries in Beagle dogs caused by autoclaved beef bones used as a chewing item to remove dental calculus. *PLoS One* 2020; 15(2):e0228146.

Summers JF, O'Neill DG, Church D, Collins L, Sargan D, Brodbelt DC (2019). Health-related welfare prioritisation

of canine disorders using electronic health records in primary care practice in the UK. *BMC Vet Res* 15(1):163.

Verstraete FJ, Kass PH, Terpak CH. Diagnostic value of full-mouth radiography in dogs. *Am J Vet Res* 1998;59(6):686-691.

Wallis C, Holcombe LJ. A review of the frequency and impact of periodontal disease in dogs. *J Small Anim Pract* 2020; 61(9):529-540.

Watanabe K, Kijima S, Nonaka C, Matsukawa Y, Yamazoe K. Inhibitory effect for proliferation of oral bacteria in dogs by tooth brushing and application of toothpaste. *J Vet Med Sci* 2016; 78(7):1205-1208.

Moja prva pripravniška ura je bila kljub predhodnim izkušnjam pri delu z otroki, dobremu izobraževanju s področja terapije s pomočjo psa in pripravi z mentorico kot potovanje v neznano z mojim najboljšim pasjim prijateljem.

Z Maxijem sva stopila v prostor, kjer naju je pričakala manjša skupina otrok. Otrokom sem predstavila Maxija ter njegovo pasjo družino. Bili so vedoželjni, nasmejani in zelo pripravljeni na sodelovanje. Skupaj smo ponovili osnovni pasji bonton, nato pa sem jim predstavila igro Pasji spomin. Ob vsakem uspešno najdenem paru slik psa in lastnika so otroci z veseljem skrili priboljšek v pasjo igračo, Maxi pa je z navdušenjem iskal slasten pasji zaklad. Čutila sem, da moja začetna vznemirjenost popušča, vsekakor pa ni bilo enostavno razdeliti moje pozornosti med skrb za Maxija, opazovanje in odzivanje na reakcije otrok.

Največji izziv so bile nepričakovane reakcije otrok in občasni Maxijevi odzivi, nanje, ki so bili tudi drugačni od pričakovanih. A iskric v otroških očeh in njihovo veselje so poplačali ves moj začetni stres, vso skrb in vse predpriprave. In ne skrbite, tudi Maxi je zelo užival! Bil je čudovit pasji spremljevalec!

Spoznala sem, da potrebujem več zaupanja vase in v Maxijeve sposobnosti. Nič ni popolno, a vsaka pripravniška ura je dragocena nova učna izkušnja – za oba.

Maja

mag. Tjaša Kanalec, prof. def.
Foto: osebni arhiv, arhiv PRC Tolmin

Terapevtski psi v izobraževanju - podpora učencem pri razvijanju bralnih zmožnosti

Uvod

V zadnjih letih se vse bolj uveljavlja vključevanje terapevtskih psov v vzgojno-izobraževalne ustanove. Raziskave kažejo, da lahko njihova prisotnost pozitivno vpliva na učni uspeh, socialno vključenost in čustveno dobrobit učencev, še zlasti tistih s posebnimi potrebami (Jalongo, 2018). V prispevku bomo izpostavili, kako terapevtski psi učencem pomagajo premagovati izzive in kakšne so njihove koristi za šolsko okolje, še posebej pri razvijanju bralnih zmožnosti.

Pomen razvijanja bralnih zmožnosti pri najmlajših

Razvijanje bralnih zmožnosti pri najmlajših otrocih je ključno za njihov nadaljnji akademski uspeh in osebni razvoj. Zgodnje izkušnje z branjem pomembno vplivajo na širjenje besednega zaklada, razvoj kritičnega mišljenja in sposobnost razumevanja kompleksnih informacij. Otroci, ki imajo pozitivne izkušnje z branjem v zgodnjem otroštvu, so bolj motivirani za nadaljnje učenje in dosegajo boljše učne rezultate (Neuman & Dickinson, 2011). Bralne zmožnosti so tesno povezane tudi s socialnim in čustvenim razvojem otroka. Otroci, ki razvijajo dobre bralne navade, imajo večjo samozavest pri komuniciranju, lažje izražajo svoja čustva in se učinkoviteje povezujejo z vrstniki. V tem procesu lahko terapevtski psi igrajo pomembno vlogo, saj ustvarjajo varno in spodbudno okolje, v katerem otroci pridobijo pozitivne izkušnje pri branju.

Ustrezna bralna gradiva in njihova vloga pri začetnem branju otrok

Začetno učenje branja v 1. in 2. razredu zahteva skrbno izbrana bralna gradiva, saj otroci šele razvijajo osnovne bralne spretnosti, kot so prepoznavanje črk, vezava v zlog in tekoče branje. Pri tem je ključno (Kanalec, 2024), da imajo otroci občutek uspeha, kar spodbuja njihovo motivacijo in vztrajnost pri branju. Če pa so gradiva prezahtevna, lahko otrok pri branju dela številne napake, hitro izgubi voljo in napredka ni.

Pri izbiri gradiv je treba upoštevati (Kanalec, 2024):

- velikost črk, razmak med vrsticami, značilnost besedila,
- barvo ozadja, obliko pisave, dolžino in težavnost besed,
- otrokovo sposobnost slušnega pomnjenja in vidne pozornosti.

Zelo pomembna je tudi vsebinska prilagojenost – besedila naj vsebujejo znanje, kratke besede brez zapletenih izrazov. Uporabno je t. i. pravilo petih prstov: če je več kot pet težkih besed na strani, je besedilo prezahtevno.

Za vodnike terapevtskih psov, ki sodelujejo pri spodbujanju branja pri otrocih, je ključno razumevanje pomena ustrezne izbire bralnih gradiv. Pomembno je, da za bralna srečana z otroki izberejo gradiva, ki so prilagojena otrokovi bralni stopnji. S tem se povečajo otrokova samozavest, motivacija za branje in celotna učinkovitost terapevtskega procesa, te pa omogočajo pozitivno izkušnjo.

Učenci z bralnimi težavami in disleksijo

Bralne težave so razširjen pojav v osnovnošolskem izobraževanju in vplivajo na otrokovo akademsko uspešnost ter samozavest. Disleksija je po mednarodnem združenju IDA opredeljena kot posebna (specifična) učna težava nevrobiološkega izvora. Zanj so značilne težave z natančnim, nemotenim prepoznavanjem besed in črkovanjem. Okrnjene so tudi zmožnosti prepoznavanja pomena besed. Te težave pri osebah z disleksijo izhajajo iz pomanjkljive fonološke (glasovne) komponente jezika.

Po ocenah strokovnjakov ima približno 5–10 % otrok disleksijo, okoli 3 % pa je takšnih, ki zaradi izrazitih težav potrebujejo tudi strokovno pomoč, kar pomeni, da se v vsakem razredu lahko srečamo z vsaj enim ali dvema učencema, ki se spopadata s to težavo (Shaywitz, 2003). Poleg tega so med otroki z bralnimi te-

žavami tudi takšni, ki nimajo disleksije, a vseeno doživljajo izzive pri začetnem učenju branja zaradi različnih vzrokov, kot so pomanjkanje motivacije, slabša fonološka zmožnost, dvojezičnost ali manj spodbudno domače okolje.

Kljub izzivom imajo učenci z disleksijo pogosto močna področja, kot so:

- odlične sposobnosti razumevanja in sklepanja,
- dobra ustvarjalnost in domišljija,
- razvite vizualno-prostorske sposobnosti,
- dobro razvite socialne veščine,
- izjemna sposobnost reševanja problemov.

Zaradi teh izzivov in močnih področij je ključnega pomena, da šole ponujajo različne pristope k podpori učencev z bralnimi težavami, pri čemer so lahko terapevtski psi izjemno koristni.

Sodelovanje med strokovnim delavcem in vodnikom terapevtskega psa

Ključ do uspešnega vključevanja terapevtskega psa v šolski proces je učinkovito sodelovanje med strokovnim delavcem (npr. učiteljem, specialnim pedagogom) in vodnikom terapevtskega psa. To partnerstvo vključuje:

- **Pripravo učnega okolja:** Strokovni delavec in vodnik terapevtskega psa skupaj načrtujeta dejavnosti, ki bodo ustrezale potrebam učencev.
- **Opazovanje in prilagajanje:** Vodnik psa spremlja njegovo vedenje in odzive učencev ter se prilagaja situaciji, medtem ko strokovni delavec usmerja pedagoški proces.
- **Pomoč pri izvajanju dejavnosti:** Vodnik terapevtskega psa sodeluje pri vajah in aktivnostih, ki spodbujajo branje, socialne veščine in samozavest učencev.
- **Ocenjevanje učinkov:** Skupna refleksija

in spremljanje napredka učencev omogočata nadaljnjo prilagoditev programa in izboljšave.

S takšnim načinom dela terapevtski pes ne postane le dodatna motivacija za učence, temveč aktivni udeleženec v učnem procesu.

Ob načrtovanju vključevanja terapevtskega psa v izobraževalne ustanove ne smemo pozabiti na...

Kljub številnim prednostim pa obstajajo tudi izzivi pri vključevanju terapevtskih psov v šolski sistem. Med njimi so higienski standardi, alergije učencev in odgovornost za skrb ter vzgojo psov. Pomembno je, da se programi izvajajo pod nadzorom usposobljenega strokovnega delavca in v skladu s smernicami ter s posebno skrbjo za ustrezne pogoje, ki jih potrebuje terapevtski pes.

Pozitivni odzivi učencev na terapevtskega psa

Učenci, ki sodelujejo v programih s terapevtskimi psi, pogosto izražajo veliko navdušenje in zadovoljstvo. Po njihovih besedah jim prisotnost psa pomaga premagati strah pred branjem na glas in zmanjšuje tremo. Prav tako poročajo, da se ob psu počutijo bolj sproščeni in samozavestni, kar vpliva na njihov napredek pri učenju branja. Dva primera dobre prakse na kratko predstavljamo v nadaljevanju.

Vključevanje terapevtskega psa kot enega od elementov v modelu podpore, spremljanja in učenja začetnega branja

V Sloveniji imamo številne primere uspešnega vključevanja terapevtskih psov v šolsko okolje. Ena takšnih šol je OŠ Tolmin, kjer so v avtorski (Kanalec in

Skok, 2024) model podpore, spremljanja in učenja začetnega branja uvedli program branja s terapevtskim psom. Gre za inovativno metodo, ki učence spodbuja k branju in izboljšuje njihove bralne sposobnosti. Sprva so sodelovali z gospo Cvetko Gorjan in njunima psičkama Luno in Varvi, v zadnjem času pa z gospo Moniko Koren Kenda in psičko Naro – vse so iz novogoriške enote društva Tačke pomagačke. Vključene so v mrežo Šolski pes, ki združuje vzgojno-izobraževalne ustanove, ki v svoje delo redno vključujejo delovanje šolskega psa. Delo je sistematično, načrtovano, dokumentirano in evalvirano. Pri njem se spremlja bralne napredke vsakega posameznika, zasnovano pa je v skladu s Konceptom odprtega učnega okolja.

Prvi obisk terapevtskega para vedno poteka v matičnem razredu drugošolcev, kjer je cilj, da učenci spoznajo pravilen pristop do psov, se pogovarjajo o pomenu terapevtskih psov ter se urijo v glas-

nem branju in drugih nalogah. V nadaljevanju učenci berejo terapevtskemu psu v sproščnem okolju, kar zmanjšuje strah pred napakami in izboljšuje njihovo samozavest. Pes jih pri tem ne obsoja, kar jim pomaga pri pridobivanju pozitivne izkušnje z branjem. Učitelji opažajo, da učenci kažejo večjo motivacijo za branje, manjšo anksioznost in večjo željo po učenju. Branje kužku jim predstavlja nagrado za celoletno domače branje v okviru bralnega treninga.

Tako kot številne raziskave tudi evalvacija projekta kaže, da ima branje s terapevtskim psom številne prednosti:

- učenci se lažje osredotočijo na besedilo,
- premagajo strah in anksioznost ob glasnem branju,
- izboljšajo svoje bralne spretnosti in tekočnost,
- gradijo samozavest pri javnem nastopanju in
- razvijajo pozitiven odnos do branja in knjig (Hall et al., 2016).

Program na OŠ Tolmin je odličen primer dobre prakse, ki kaže, kako lahko terapevtski psi pomagajo pri razvoju učnih in socialnih veščin otrok ter pri izboljšanju njihovih bralnih zmožnosti.

Uspešen projekt Bralni superheroji

V okviru projekta Večgeneracijski center Goriške in v sodelovanju s Knjižnico Cirila Kosmača Tolmin je bil v mesecu novembru 2024 uspešno izpeljan program za starše in otroke - Bralni superheroji.

Program, ki ga je oblikovala in izvedla avtorica prispevka, je bil namenjen staršem in otrokom. Udeležence je opremil z znanjem, orodji in motivacijo za lažje in bolj igrivo učenje branja.

Zasnovan je bil v treh delih. V prvem delu je bil namenjen staršem in njihovega razumevanju bralnih težav, izvedeno

je bilo strokovno predavanje za starše z naslovom »Kako pomagati otroku, da branje 'steče'«, ki je bilo podkrepljeno s praktičnimi vajami. Udeleženci so spoznali različne vzroke bralnih težav, načine njihovega prepoznavanja in konkretne pristope za podporo otroku pri branju.

Sledila je delavnica za starše in otroke z naslovom »Tačke pomagačke – pasji bralni pomočniki«. Pridružili sta se jim terapevtski psički Nara in Tisa iz društva Tačke pomagačke, ki sta s svojo prisotnostjo ustvarili sproščeno in spodbudno okolje za skupno branje. Delavnica je potekala v dveh delih in dveh skupinah. Prvi del je bil namenjen staršem in otrokom, ki se s terapevtskim psom še niso srečali. Ga. Sonja Rutar in njena psička Tisa sta predstavili društvo, rokovanje s psom ter vse ostale potrebne informacije. Sledila je delavnica, kjer so starši izdelovali foto-okvirje, medtem pa so otroci z go. Moni-

ko Koren Kenda in Naro ter z že omenjenim terapevtskim parom preko različnih zabavnih bralnih dejavnosti urili branje in bralne spretnosti.

Na zadnjem srečanju je potekala delavnica za starše in otroke, osredotočena na razvijanje bralnih zmožnosti s pomočjo igre. Otroci so skupaj s svojimi starši skozi igro razvijali vse najpomembnejše spretnosti, ki omogočajo uspešno branje in so se pri tem izredno zabavali.

Zaključek

Terapevtski psi predstavljajo inovativno in učinkovito podporo otrokom pri učenju. Njihova prisotnost v šolah lahko pripomore k boljšemu učnemu uspehu, večji socialni vključenosti in izboljšanju duševnega zdravja učencev. Primera OŠ Tolmin in projekta Bralni superheroji dokazujeta, da lahko takšni programi pomembno vplivajo na učni proces in dobrobit otrok, še posebej pri razvijanju bralnih zmožnosti. Pri tem je potrebno upoštevati vse dejavnike bralne učinkovitosti, potek razvijanja bralnih zmožnosti ter pomen ustreznih bralnih gradiv. Društvo Tačke pomagačke s svojimi terapevtskimi pari omogoča otrokom pridobivanje novih znanj in izkušenj ter spodbuja pozitiven odnos do branja in živali, kar je neprecelnjivo.

Viri:

- Berry, A., Borgi, M., Francia, N., Alleva, E., & Cirulli, F. (2013). Use of assistance and therapy dogs for children with autism spectrum disorders: A critical review. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 19(2), 73-80.
- Friesen, L. (2010). Exploring animal-assisted programs with children in school and therapeutic contexts. *Early Childhood Education Journal*, 37(4), 261-267.
- Gee, N. R., Griffin, J. A., & McCardle, P. (2017). Human-animal interaction research in school settings: Current knowledge and future directions. *AERA Open*, 3(3), 2332858417724346.
- Hall, S. S., Gee, N. R., & Mills, D. S. (2016). Chil-

dren reading to dogs: A systematic review of the literature. *PLOS ONE*, 11(2), e0149759.

Hatch, A. (2007). The view from all fours: A look at an animal-assisted activity program from the animal's perspective. *Anthrozoös*, 20(1), 37-50.

Jalongo, M. R. (2018). Children, dogs, and education: Exploring the benefits of canine-assisted literacy programs. *Springer Nature*.

Kanalec, T., Skok, A. (2024). Izvedbeni model spodbujanja, spremljanja in učenja začetnega branja v prvem VIO, Konferenca učiteljic in učiteljev razrednega pouka Bralna pismenost na razredni stopnji, Zavod RS za šolstvo, Laško 2024, dostopno na: file:///D:/home/matjaz/Downloads/idejeKanalec_Skok_Izvedbeni%20model_spodbujanja_spremljanja_branja.pdf

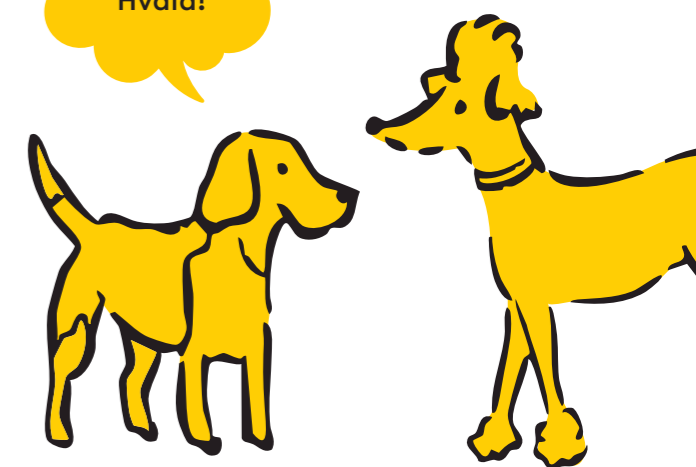
Kanalec, T. (2024). Pomen in vloga šolskih knjižničarjev pri razvijanju bralne pismenosti učencev prvega triletja osnovne šole. *Šolska knjižnica*, letn. 33, št. 3/4.

Shaywitz, S. (2003). Overcoming dyslexia: A new and complete science-based program for reading problems at any level. Alfred A. Knopf.

Namenite nam 1% dohodnine:

Hvala!

Mojca Sajovic

Sobivanje s psom

Naše sobivanje s psom sega v davno prazgodovino in če želimo razumeti psa, njegove navade, potrebe, vedenja ..., moramo seči precej daleč nazaj. Pes je bil namreč prva udomačena žival. Točen izvor psa ni natančno opredeljen; viri pričajo, da se je udomačitev dogajala med 15.000 in 40.000 leti pred našim štetjem. Prednik psa je volk, imata namreč podobno genetsko zasnovo in posledično se lahko parita. V praksi pa pes ni volk, ampak je mentalno na stopnji mladega volka. Neizpodbitno pa je pes krdelna žival, zato za izpolnjevanje svojih potreb med drugim potrebuje tudi družbo.

Udomačevanje psa se je lahko začelo, ko je »prapes« ugotovil, da se mu splača biti v bližini ljudi. Začetek udomačevanja

psov sega v čas prvega stalnega naseljevanja ljudi, t.j. pred cca 12.000-13.000 leti; iz tega časa izvirajo tudi zgodnja arheološka odkritja.

Najprej so se različne pasme razvijale same od sebe pod vplivom okolja (prva selekcija), nato pa je zanjo skrbel človek, ko je favoriziral različne oblike, barve, značaje ...

Kaj je pes?

Pes je družabno (socialno) bitje: brez družbe vrsta ne bi preživela. Psi imajo dobro razvito komunikacijo in socialne veščine, namenjene izogibanju konfliktom. V krdelu sodelujejo pri vzgoji mladičev,

lovu in iskanju hrane, skupaj tudi spijo, jedo in raziskujejo. Skupina torej pomeni preživetje, zato osama (npr. za psa, ki živi v pesjaku) pomeni hud stres. Vsak pes potrebuje tudi pasjo družbo.

Lovec: Pri lovu pes uporablja dve čutili. Vid je najmanj potratno čutilo, ki ga lovec uporabi najprej. Pes dobro zaznava gibanje, ima pa slab globinski vid. Zato se mora gibanja (npr. po odprtih stopnicah) šele naučiti. Gibanje povezuje z lovom in posledično tudi s hrano. Če se nekaj premika, pes to lovi, vendar hkrati to ne pomeni, da v tem uživa. Metanje predmetov lahko vodi v hud stres, saj se pri lovu izloča adrenalin, ki požene glukozo v mišice, telo se pripravi na akcijo. Izloča pa se tudi dopamin, kar vodi v zasvojenost. Živčnim psom ne mečemo žogic, saj lahko naredimo več škode kot koristi. Lastnost psa, da lovi, kar se premika, pa lahko koristno uporabimo pri vzgoji: če želimo psa priklicati, tečemo stran od njega. Drugo čutilo je voh, ki je pri psih izjemno razvit. V pasjem nosu je približno 300 milijonov receptorjev, medtem ko je v človeškem nosu teh le 6 milijonov. Voh za razliko od vida zahteva več zbranosti in energije, je pa tudi neposredno povezan z limbičnim sistemom, ki je odgovoren za nekatere vegetativne funkcije, čustvene reakcije, učenje in spomin. Vohanje psa pomirja enako kot žvečenje, predstavlja mu tudi mentalno stimulacijo, zato mora biti vohanje ključni element sprehoda. Prostoživeči psi ne lovijo svojega plena za hrano, pač pa za njo vohajo in brskajo. V naravi pes zaužije do 40 različnih sestavin, zato je zanj pomembna raznolikost v prehrani in mu za dobro počutje briketi niso dovolj.

Oportunist: »Če je hrana tam in je nihče ne varuje, lahko to hrano vzamem!« Pes hrano pojmuje zelo resno, saj mu prvinsko pomeni preživetje. Čakanje na hrano in različni trikci, ki vključujejo hrano, vodijo v stres, zato velja, da pes, ki ga učimo, ne

sme biti lačen. Ena od zapovedi je tudi, da psa med jedjo pustimo pri miru.

.....
»Začetek udomačevanja psov sega v čas prvega stalnega naseljevanja ljudi, t.j. pred cca 12.000-13.000 leti; iz tega časa izvirajo tudi zgodnja arheološka odkritja.«
 .....

Bitje, ki se ima pravico braniti: Brez te lastnosti vrsta ne bi preživela. Pes varuje sebe, člane svojega krdela, mladiče in svojo posest (lastnino). To je namreč naravno vedenje. Čuva tudi igrače, še posebej, če so mu jih kot mladiču jemali in je imel v podobni situaciji slabe izkušnje.

Kaj pes potrebuje?

Za preživetje pes potrebuje osnovne dobrine: vodo, hrano, možnost iztrebljanja, spanje in družbo. Za kakovostno življenje pa je pomembno, da ima tudi svobodno gibanje, možnost izbire in mentalno stimulacijo. Pes bi moral danes živeti drugače, saj ima premalo kakovostnega spanja in preveč dražljajev, ki vodijo v impulzivna vedenja.

Pes je „social sleeper“ – spi v družbi, mladič v istem prostoru kot njegov človek (bolni psi in mladički se tiščijo drug ob drugega). Želijo spati na mehki podlagi in na višini. Spijo polifazično (tukaj in tam), zato strokovnjaki spanje v boksu odsvetujejo. Odrasel pes potrebuje 14-18 ur spanja, mladič pa do 20 ur. Pomanjkanje spanja – podobno kot pri ljudeh – vodi v kronični stres.

Za kakovosten spanec psi potrebujejo občutek varnosti, udobje, možnost, da se pretegnejo in iztegnejo, pa tudi, da dosežejo REM fazo spanja. To pomeni hitrejšo aktivnost možganov, spodbujanje shranjevanja dogodkov in pretvorbo kratkotrajnega v dolgotrajni spomin. Za kako-

vostno spanje potrebujejo tudi ustrezno temperaturo.

Za boljšo predstavo o pasjih potrebah nam služi opis življenja prostoživečih psov: pribl. 60 % dneva prespijo, 6 % časa porabijo za skrb zase, 27 % za samostojno aktivnost (od tega je polovica hoje, nato staja, vohanje, zelo malo tečejo, lova skoraj ni), 11 % časa porabijo za interakcijo z drugimi psi in ljudmi (igra in nekonfliktna srečanja), 3 % časa pa namenjajo glasovni komunikaciji.

Za pse je zelo pomembna varnost: psi se morajo dobro počutiti že v maternici, nato v svojem okolju – prvi tedni in meseci so zato zelo pomembni. Potrebujejo stabilno in predvidljivo življenjsko okolje.

Nagoni psa

Značaj vsakega psa sestavljajo prirojena vedenja – nagoni in njihova razmerja pa se razlikujejo od psa do psa. Z razu-

mevanjem nagonov lažje prepoznavamo, razumemo in zadovoljujemo potrebe psov. Nagonov, glede na to, da so naravno vedenje, ne moremo zatreti, lahko pa jih preusmerimo tako, da pes ne bo doživil stresa.

- 1. Plenski nagon:** Sprožajo ga gibanje, zvok in vonjave. V plenski nagon štejejo vse, kar je povezano z lovom, ubijanjem plena in hranjenjem.
- 2. Krdelni nagon:** Pomeni komuniciranje, socialne interakcije, razmnoževanje, skrb za potomce ... Kaže se kot želja po SLEDITI in SODELOVATI s svojim krdelom – družino. Kaže se tudi pri igri z drugimi psi, z odnosom do ljudi, kaže se na primer tudi pri telesnem dotiku. Pes, ki je v krdelnem vedenju bolj usmerjen v ljudi, je najbolj zadovoljen v njihovi družbi in družini. To izraža tudi tako, da se rad crklja, da rad sodeluje z lastnikom - vodnikom, se pusti negovati in je nesrečen, če je dalj časa sam.
- 3. Obrambni nagon:** Vključuje skrb za

samoohranitev in za preživetje vrste. Je zelo delikaten, saj lahko isti dražljaj v psu sproži agresijo ali pa izogibanje, ki se kaže zlasti pri mladih psih. Pri vsaki obrambni reakciji psa sta prisotna bojevitost in izogibanje, ki pa sta si nenehno v nasprotju in se med seboj prepletata glede na trenutno situacijo in možnosti za končni razplet.

Govorica psa

Če želimo razumeti sporočila psa, moramo upoštevati (najmanj) tri pravila:

- psa opazujemo v celoti, ne le delov njegovega telesa;
  - obnašanje psa moramo umestiti v kontekst (okolje in druge okoliščine);
  - vsak pes je osebnost zase.
- Pes za komunikacijo uporablja:
- obrazno mimiko (zgodovinsko pogojeno),
  - celotno telo,

- rep,
- uhlje,
- premikanje dlake (dviganje grebena ...),
- držo, stajo (ležanje na hrbtu, ponujanje tace ...).

Govorica psa – strah : agresija

Agresivno vedenje psa in vedenje iz strahu sta lahko včasih videti podobno, vendar ju vodijo različna čustva in motivacija. Razumevanje razlike med njima je ključnega pomena za učinkovito obravnavanje in obvladovanje teh vedenj. Značilnosti agresivnega vedenja so trda drža telesa, neposreden očesni stik in dvignjen rep. Pes lahko kaže znake frustracije ali jeze.

Agresija je pogosto povezana z nadzorom ali prevlado, medtem ko je strah povezan z izogibanjem in samoohranitvijo. V praksi lahko pes kaže tako strah kot agre-

sijo v različnih kontekstih ali celo istočasno. Na primer: pes lahko postane agresiven, če se počuti stisnjenega v kot in ne more pobegniti, kar kaže, da je v ozadju agresije strah.

Miritveni in opozorilni znaki

»Miritveni znaki so življenjsko zavarovanje psa!« (Turid Rugaas)

Psi jih uporabljajo v preventivne namene, da preprečijo konflikt, pomirijo drugega psa ali druge pse, navsezadnje pa tudi zato, da pomirijo sami sebe.

Enake znake uporabljajo tudi v komunikaciji z ljudmi, npr.: pes daje miritvene znake otroku, ki se boji psov.

Naštejmo nekaj najbolj značilnih:

1. Obračanje glave, ko se npr. približuje drug pes. Srečevanje in izmenjava znakov se lahko zgodita tudi na daljavo. Namesto ali poleg obračanja glave lahko pes premika oči z ene strani na drugo.
2. Uporaba znakov s pomočjo oči: pes spusti veke, ne strmi proti drugemu psu.
3. Obračanje stran: to je zelo močan in pogosto uporabljen miritveni znak. Pes obrne bok ali zadnji del telesa proti drugemu psu. Pogosto ga opazimo ob srečevanju z mladim ali zelo vsiljivim psom. Če vaš pes skače in se razburja, pravi Rugaas, se obrnite stran. Enako velja, če srečamo plašnega psa. Če nam pes obrne hrbet, s tem sporoča, da se zaradi nas počuti nelagodno.
4. Oblizovanje smrčka: psi ga pogosto uporabljajo, zgodi se lahko tudi zelo na hitro in je komaj opazno. Je znak za vljudno in mirno srečevanje. Strokovnjaki menijo, da ga pogosteje uporabljajo črni in dolgodlaki psi.
5. Zamrznitev: pes obstane v trenutnem položaju, da bi umiril napeto situacijo.

Psi zamrznitev uporabljajo v kombinaciji z drugimi znaki. Zanimiv je primer, ko psa kličemo k sebi, pri tem pa smo jezni in mu predstavljamo grožnjo. Pes sedi ali leži na mestu ter daje vtis, da nas sploh ne sliši. Pes s tem poskuša pomiriti našo slabo voljo. Čim mu prenehamo predstavljati grožnjo, bo pes prišel k nam.

6. Počasno gibanje: počasni gibi učinkujejo pomirjujoče, zato se pes ob nevarnosti začne gibati počasneje ali celo obstane. Velikokrat sami ne zaznamo grožnje, ki jo občuti naš pes. Ena zelo značilnih situacij je tudi, ko psa izpustimo iz avta. V navdušenju se zažene proti drugim psom, če pa se to zgodi prehitro, lahko psi postanejo vznemirjeni in težave so na vidiku. V bližini negotovega psa se moramo vedno premikati počasi, saj s tem nanj učinkujemo pomirjujoče.
7. Mahanje z repom: to ne pomeni vedno zadovoljnega psa. Če mahanje z repom spremljajo negotovost, strah, stres, jeza itd., potem pes maha z repom, da pomiri sebe, okolico, nas. Mahanje z repom je torej tudi znak za pomiritev.
8. Igrivi predklon je običajno poznan kot povabilo k igri in je stalnica pri mladih psih, ki si želijo veliko gibanja in akcije. Če pa se pes spusti na prednje tace v prisotnosti drugega psa, predmeta ali druge živali, je to lahko tudi miritveni znak. Odrasli psi lahko na ta način pomirijo zaskrbljene mladiče.
9. Sedenje: ta znak lahko pes celo stopnjuje, tako da se s hrbtom obrne proti človeku ali psu.
10. Leganje je eden najmočnejših miritvenih znakov. Pes se tako zmanjša in obmiruje. Odrasel pes tako pomiri negotovega psa. To je pri igri lahko tudi znak, da ima eden od dveh psov igre dovolj. Ta znak lahko uporabljamo tudi sami v komunikaciji s psom: ležanje

nje je eden najbolj učinkovitih načinov za pomiritev svojega psa.

11. Zehanje je eden od najpogosteje zaznanih miritvenih znakov. Hitro ga opazimo in se lahko odzovemo nanj, prav tako drugi psi. Pes se z zehanjem odzove v čakalnici pri veterinarju, lahko zeha, ko se doma prepiramo ... Zehanje pa lahko tudi zelo učinkovito uporabimo sami.

To je le enajst od približno tridesetih miritvenih znakov. Mladiči imajo samo en miritveni znak – to je zehanje. Pasja govorica seveda vključuje tudi druge znake, ki spadajo med svarilne ali grozilne. Z njimi pes poskuša oddaljiti grožnjo, zato laja, renči, kaže zobe, se zaganja. Opazovanje in prepoznavanje miritvenih znakov pa je veliko bolj pomembno.

Za pse predstavlja grožnjo nekaj dejanj, ki se jim moramo v komunikaciji izogniti: jeza, agresija, hoja naravnost proti psu, sklanjanje nad njim, fiksiranje

v objem, strmenje neposredno v oči ... Ni razloga, pa tudi ne opravičila, pravi Turid Rugaas, da se do psa obnašamo grozeče in izzivamo konflikt.

Seveda pa je predpogoj, da ima pes možnost izraziti miritvene znake! Ob oddajanju miritvenih znakov pes pričakuje naš (ali pasji) odziv, prav tako kot mi pričakujemo odziv nekoga, ki mu voščimo dober dan.

Stres pri psih

Psi so pod stresom iz enakih razlogov kot ljudje. Ko je stopnja stresa visoka, miritveni znaki izginejo. Stres lahko sprožijo strah, negotovost in številni drugi – pozitivni ali negativni – dogodki, ko pes ne more obvladati položaja. Med stresorje štejemo tudi bolečino, grožnje, neprijaznost, našo jezo in nasilje. Samcu povzroča stres goneča se psica. Stres povzroča tudi pretirana igra, predvsem kadar

vključuje elemente lova.

Ko psi občutijo stres, lahko to pokažejo z miritvenimi znaki, z naraščanjem stresa pa se bo pes poskušal oddaljiti ali celo braniti. Vsekakor moramo posredovati, preden pride do te faze. Visoka stopnja stresa lahko vodi do agresije, kronična pa tudi do bolezni, kot so alergije, prebavne težave, težave s srcem ali padec imunskega sistema.

Pri psu moramo torej prepoznati zanke stresa dovolj zgodaj in mu pomagati, da se sooči s situacijo. Pri obravnavanju težav moramo poiskati vzroke zanje, v skrajnem primeru se obrnemo na strokovnjaka.

Napake pri komunikaciji in delu s psom

Pri delu s terapevtskim psom moramo še posebej paziti: da psa nihče ne pohodi, povozi ali mu kako drugače hote ali nehoti ne povzroči bolečine; da psa nihče ne hrani (izjema so priboljški, ki jih prinese vodnik); da na tleh ni predmetov, ostankov hrane ali zdravil, ki bi jih pes lahko pobral in pojedel; da je prostor prezračen in temperatura ustrezna za delo psa; da psu omogočimo umik, dostop do sveže vode in počitek.

Česa psi ne marajo?

Psa motijo oziroma mu povzročajo nelagodje nenadni nepričakovani hitri gibi; nenadni nepričakovani glasni zvoki; vstopanje v njihov osebni prostor, npr. objemanje, božanje po glavi, strmenje v oči ...; metanje žogic v bližini drugega psa; nekateri vonji, predvsem ostri, tudi parfumi.

Vzroki za neželena vedenja

Kadar pri psu naletimo na neželena ve-

denja, je zelo pomembno, da odkrijemo vzroke zanje:

- neizpolnjene osnovne potrebe (varnost, spanje, prehranjevanje, skrb za telo);
- strah;
- pretirano vznemirjenje oziroma stimulacija: aktivnosti, ki so napačne ali pa so izvajane v napačni količini (preveč fizične aktivnosti);
- bolezen ali bolečina (lahko tudi zaradi napačne opreme): psi se učijo tudi tako, da povezujejo različne dogodke;
- premalo počitka: pomembno je pravočasno zaznavanje znakov stresa, da lahko psa umaknemo iz delovnega procesa.

Običajno gre za kombinacijo različnih razlogov.

Vpliv izkušenj

Izkušnje (dobre in slabe) lahko sprožijo spomine in vplivajo na vedenje. Psi ne načrtujejo, njihove odločitve so spontane. Zmorejo pa ugotoviti, katere kompleksne kombinacije dogodkov lahko napovedujejo določene izide. Če se psu pripeti kaj hudega ali zgolj neprijetnega, tudi če samo enkrat, se mu to lahko vtisne v spomin za dolgo časa (single event learning). V podobnih okoljih in situacijah je zato potrebna toliko večja previdnost in opazovanje odzivov psa. Vsaka novost v okolju lahko naredi psa bolj opreznega, tudi če je ljudje ne vidimo, ne slišimo ali ne vohamo.

Psihično stabilen zdrav pes

Pri svojem terapevtskem delu si vsekakor želimo zdravega in uravnovešenega ter zanesljivega pasjega sodelavca. Zato moramo z vso odgovornostjo upoštevati

naslednja pravila:

- skrb za zadovoljevanje pasjih potreb,
- preprečevanje slabih izkušenj,
- izogibanje stresnim dogodkom,
- takojšnje odpravljanje težav.

Pes je odlična terapevtska žival, ki pozitivno odstopa od drugih zaradi svoje zgodnje udomačitve, ker je krdelna žival in ima niz izjemnih lastnosti: človeku želi ugoditi, mu je vdan in si želi njegove bližine. Pri terapevtskem delu vse naštetu s pridom izkoriščamo, v zameno pa smo dolžni prepoznavati znake nelagodja in stresa, se nanje nemudoma ustrezno odzivati, po terapevtski uri pa za svojega psa poskrbeti z izdatno sprostitvijo.

Tatjana Pavlič, Urša Miklič

Naše poti, naši odtisi

Zgodba notranjske podružnice društva Tačke pomagačke

Topel pasji pogled, nežno naslonjena glava na koleno in veselje ob srečanju – takšni trenutki nas spremljajo že skoraj dve desetletji.

Naša zgodba se je začela leta 2007, ko je Branka Hobič s svojim zvestim Gustijem prva začela obiskovati otroke v Mladinskem klimatskem zdravilišču na Rakitni in v šoli v Grahovem. Sprva je bilo članic le nekaj, a smo z leti postajale številčnejše in povezanost med nami je rasla. Leta 2013 smo oblikovale svojo Notranjsko podružnico, ki trenutno šteje pet terapevtskih parov. Prva vodja je bila Sonja Trček, od leta 2023 pa nas vodi Breda Kus.

Danes naše Tačke puščajo sledi v občinah Vrhnika, Horjul, Logatec, Cerknica, Bloke, Loška dolina in Loški Potok. V prvih letih smo ustanove obiskovale na lastno pobudo, s ščepcem poguma in dobre volje. Danes nas k sodelovanju pogosto povabijo same – a tako kot v drugih podružnicah tudi pri nas povpraševanje ostaja večje od zmožnosti. Še posebej dopoldne, ko so otroci v šolah in varovanci v domovih, naši terapevtski pari pa pogosto v službah.

Naše redne poti vodijo v osnovne šole, vrtce, domove starejših, varstveno-delovne centre in knjižnice po vsej Notranjski. Poseben prostor v našem delu zavzema program R.E.A.D., ki otrokom omogoča, da se z branjem povežejo v varnem in sproščenem okolju. Včasih skupaj z učenci beremo v posebnih oddelkih, včasih v knjižnici. Nekateri rešujejo uganke, drugi raje zapojejo pesmico, tretji pa ob pasji prisotnosti preprosto najdejo pogum, da povedo zgodbo. Poleti se družimo z otroki

na počitniških delavnicah – knjige, igre in tačke se hitro povežejo. Otroci so naših obiskov povsod veseli – tako v mestih kot na podeželju. Prav slednje nas včasih še posebej preseneti. Čeprav je tam psov morda več, so ti pogosto vzgajani kot čuvaji, vezani in nedostopni. Zato otroci pravzaprav nimajo možnosti za stik s psom, ki je miren, prijazen in namenjen prav njim. In to jim nudimo z našimi obiski.

Veseli pa so nas seveda tudi v varstveno-delovnih centrih in domovih za starejše, kjer naši psi poskrbijo za marsikateri nasmeh. Stanovalci jih radi skrtačijo, jih peljejo na sprehod po hodniku ali atriju ali pa le poklepetajo z njimi.

KO PRIDE BESIMI JE LEPO.
MED VIKENDOM JO ZELO POGREŠ-
AM. NAJBOLJE MI JE, KO JO
VODIM S POVODCEM. KO SE
POTRUDIM PRI DELU, MI DAM
PRIBOLJŠEK. GOSPA BARBARA MI JE
DOBRA, KER MI DOVOLJ, DA SE Z
BESI IGRAM SKRIVALNICE IN JO
BOLJŠAM.
GOSPA BARBARA IN BESI STA
NAJBOLJŠI!
TRISTAN JANŽEKOVIC
1.A

Naše delo od začetka ni bilo omejeno le na Notranjsko. Sodelovale smo z ustanovami v Ljubljani – z rehabilitacijskim centrom Soča, ljubljanskimi šolami, vrtci in domom starejših Bokalce, pa tudi z otroki v Mladinskem klimatskem zdravilišču Rakitna. Poseben delček naše zgodbe so tudi obiski otrok hotelskih gostov na Bledu. Dve naši članici sta jih več let mesečno razveseljevali z urami druženja, ob tem pa pripravili predstavitev našega dela v kar treh jezikih – angleščini, nemščini in italijanščini.

Z veseljem se odzovemo tudi na posebne priložnosti. Bile smo v Prevaljah, Litiji, Planini, na Bledu in na dveh večjih festivalih v Ljubljani: festivalu Igraj se z mano ter taborniškem festivalu v Tivoliju. To so dogodki, ki prinesejo nova poznanstva, nove ideje – in nas še dodatno spomnijo, zakaj to delo rade opravljamo.

Tako je tudi Barbara, zaposlena v Tehniškem muzeju Slovenije v Bistri, v sodelovanju z Besi zasnovala nekaj povsem

novega – obisk muzejskih zbirk v družbi terapevtskega psa. To je edini takšen primer v muzejski dejavnosti v Sloveniji. Prav zaradi njene pobude smo bile lani, in bomo tudi letos, povabljeni na njihovo prireditev Poletna muzejska noč, kjer je bil naš kotiček eden najbolj obiskanih.

Dnevi terapevtskega dela niso vedno lahki. Nekateri naši kužki so se že poslovili, nekateri vodniki zaključili svojo pot. Drugi potrpežljivo vzgajamo nove terapevtske pse, ki bodo nekega dne stopili na njihovo mesto. Nov pripravniški par že pridno nabira ure, trije mladi kužki pa odraščajo ob svojih vodnikih – in komaj čakajo, da tudi sami nekoč obujejo terapevtske copate.

Veselimo se, da bomo z novimi močmi lahko še bolj zanesljivo odgovarjale na potrebe številnih ustanov, ki si želijo naše prisotnosti – pa naj gre za bralne ure, terapevtsko delo ali samo prijetno pasjo družbo.

Srečujemo se na sprehodih, sestankih in izobraževanjih, kjer skupaj rešujemo di-

leme, delimo izkušnje in gradimo zaupanje. Med nami ima posebno mesto Branka Hobič, ki s svojo predanostjo, znanjem in toplino ostaja pomemben del naše zgodbe. Še danes z veseljem svetuje aktivnim vodnikom – nove kandidate pa pogosto navduši, da se nam pridružijo.

Vsaka pasja tačka, ki vstopi skozi vrata ustanove, pusti nekaj več kot le odtis na tleh. Pusti sled v srcih.

In prav zaradi teh sledi še vedno korakamo skupaj z našimi Tačkami. Za uporabnike, za naše kužke – in seveda tudi drug za drugega.

Branka Hobič

Motivacija psa v procesu terapije

(ni vse v priboljških in igračah)

Ali bo naš pes motiviran za terapevtsko delo, je najprej odvisno od tega, kako smo ga v socializacijsko-pubertetniški dobi »naredili odvisnega od nas samih«. To pomeni, da je pes za nas pripravljen narediti vse v okvirih svojih zmožnosti. Včasih rečem, da moramo vodniki za psa postati kot »droga«. Pes mora biti močno zainteresiran, pravilno zaposlen, zagnan, vedno vključen, med lastnikom in psom mora biti neke vrste notranja povezanost. Psa mora bolj kot karkoli drugega zanimati vodnik – kaj počne, kje je in kaj ima. Vedno pa v prvi vrsti velja načelo postopnosti pri vzgoji in šolanju psa (moja lajna). Pes je torej najprej angažiran za delo z vodnikom, postopoma pa ga naučimo, da je do določene mere angažiran tudi za uporabnike. Šele tako bo lahko aktivnosti pri terapijah izvajal v dobro obeh: vodnika in uporabnika.

Od česa je odvisna pripravljenost psa za delo?

Kako je pes pripravljen nekaj storiti za vodnika samega ali ob njegovi navzočnosti za uporabnika, je odvisno od tega, kakšne nravi je pes, torej kako doživlja samega sebe, kar je odvisno od njegovih nagonov, genetike, pozitivnega učenja in angažiranosti. Kaj je zanj najbolj dragoceno? So to vodnik, igra, priboljšek, crkljanje? Vse naštetje je treba uporabiti v razumnih mejah in razumni količini – tako s strani vodnika kot s strani uporabnika, da je terapevtski pes lahko še naprej motiviran za delo, ki ga od njega tudi pričakujemo.

Psi si za razliko od ljudi želijo le zadovoljitve svojih osnovnih potreb – lahkote, žeje, občutka varnosti, nadaljevanja vrste, vodenja in usmerjanja s strani vodnika (in tudi uporabnika), zaupanja, pravilne in v delo usmerjene zaposlitve njihovih možganov, seveda pa tudi potreb po grizenju, žvečenju, vohljanju, puščanju svojih sledi, kopanju, vlečenju ...

Kako ohraniti motivacijo?

Ohranjanje motivacije je odvisno od tega, na kakšen način bomo psa potrjevali/nagrajevali, da bo pogosto in v kratkih intervalih pripravljen delati nekaj za vodnika in uporabnika.

- 1. Hrana:** Pes si jo mora izbrati sam in ne vodnik namesto njega. To situacijo pogosto srečujem na tečajih; vodniki pogosto psu priboljške vsiljujejo, in to za nedelo!
- 2. Pohvala vodnika/uporabnika:** Hvaljenje mora peti in zveneti (vključimo čustva).
- 3. Dotiki/masaža:** Pes si mora dotikov želeti in nam sam s svojim vedenjem sporočati, kako, kje in na kakšen način naj se ga dotikamo (ne tako, kot dela vsak prišlek, ki pride psu nasproti, ali zato, ker imajo ljudje radi pse).
- 4. Igrače:** Z njimi se lahko igramo umirjeno, jih cufamo, vlečemo ali mečemo, da jih pes prinaša. Vseh teh načinov igre se lahko pes tudi zasiti, zato previdno in po pameti, saj je igro treba prekiniti takrat, ko

si je pes še želi. Ob taki načrtovani prekinitvi igre bo ostal pes motiviran tudi za naslednje zaslužno igranje.

- 5. Skakanje in tekanje** od veselja in sreče, da je pes lahko v družbi svojega vodnika.
- 6. Nagrade** izven standardnih okvirjev, zasnovane na ugotovitvah vodnika, kaj psu najbolj odgovarja. Nezainteresiranim psom včasih ponudim bič, na katerem je navezana igrača - cunjica in ga uporabljam kot lonžo, da pes teka za njo in jo lovi. Nekateri psom dajejo suhe krhlje za nagrado.

nost, zato je potrebno za vsakega psa vedeti, kako zanj načrtovati krajšanje vlog v delovnem procesu v institucijah.

»Vsi psi pa si želijo boljše od tega, kar smo jim pripravljene nuditi!«

Če motivacija za delo zbledi

Terapevtsko delo z vsemi elementi (delo – pavza – nagrada – delo) psu lahko postane dolgočasno, če se je motivacija na neki točki znižala. Je delo trajalo predolgo? Se je dogajalo prepočasi? Prehitro? Opazujte psa ali se posvetujte s strokovnim delavcem, kako segment dela skrajšati, ga ukiniti ...

V takih primerih je treba delo spremeniti, končati ali zmanjšati njegovo težav-

V spomin

V spomin Kristophu

25.11.2024, le 5 dni po devetem rojstnem dnevu in le tri dni po zadnji bralni urici v šoli, se je nenadoma, brez kakršnihkoli znakov slabega počutja, za vedno poslovil.

Leta 2018 je postal terapevtski kuža pri Tačkah pomagačkah. S svojo igrivostjo in prebrisanostjo je razveseljeval otroke v vrtcih, bil tih poslušalec v šolah pri branju otrok, razveseljeval je uporabnike v DSO-jih, v zavodih in na prireditvah. Bil je čuteč in pozoren – ko je zaznal stisko uporabnika, se je stisnil k njemu. Kjer je le mogel, je pomagal nositi bremena, tako fizična kot psihična.

Največja nagrada zanj pa je bila voda, v kateri bi lahko užival tudi ves dan.

Kristoph, bil si kuža z velikim srcem in nežnim pogledom – zelo te pogrešam in neskončno sem ti hvaležna za devet skupnih let. V mojem srcu imaš posebno mesto, vem, da si z menoj, čutim tvoj dih, ko hodiva z Oskarjem po tvojih poteh. Hvala ti za vse – rada te imam.

Milena Čuk

Lava

Draga Lava, že kot majhna čokoladna kepica si osvojila naša srca. Tvoja razigrana in iskriva narava je bila del tebe od prvih korakov pa vse do zadnjega dne. Uživala si v sprehodih po gozdu, igri in tekanju po visoki travi, po snegu in vodi, pa tudi v plavanju in vožnji s čolnom. Kot zelo učljiva psička si z menoj opravila številna šolanja. Redno sva obiskovali rally obedience, se ljubiteljsko ukvarjali s prinašanjem, skoki v vodo, mantrailingom in noskanjem. Leta 2020 sva se pridružili Tačkam pomagačkam, kjer si zablestela kot izjemna terapevtska psička. Razveseljevala in motivirala si otroke v šolah, vrtcih, na prireditvah... Zнала si jim pokazati, kako se postilja postelja, pospravijo igrače, v gobčku si prinašala košarico s pripomočki za pouk ali z nosom pokazala pravilno rešitev. V šolski knjižnici OŠ Gorica v Velenju si s pridobljeno licenco R.E.A.D učence spodbujala k branju. Na številnih taborih si otrokom lajšala domotožje, jih tolažila v težkih trenutkih in jim pokazala, kako uživati v igri in življenju. Tudi ko si zaradi poškodbe pristala na vozičku, si z iskrico v očeh vse nas učila, da invalidnost ni konec veselja. Bila si moj navdih. Tvoje življenje je bilo žal kratko, a bogato. S svojo toplino, energijo in predanostjo si pustila neizbrisni pečat ter morje lepih spominov, ki bodo za vedno ostali v mojem srcu.

Mojca Zagožen

Luni v spomin

Luna, z nami si bila od prvih dni svojega življenja. Najraje si imela svoje krdelo ljudi, psov in muc.

V Kinološkem društvu Vrhnika smo te pripravljali na prve preizkušnje. Na izpitu si želela vodniku in sodniku podariti naravno žogico – gobo prašnico, tako lepo in okroglo. Agility ovire so ti prinašale veselje, a najlepše in najbližje so ti bile vedno ovčke. Ob njih si se umirila, zbrala in jih nežno vodila.

Tvoja milina in ljubezen do ljudi sta bili razlog, da sva šli na testiranje za Tačke. Po izobraževanjih in opravljenem preverjanju si postala terapevtska psička. Skupaj sva obiskovali šole, vrtce, domove upokojencev, VDC-je, bolnico in knjižnice. Najraje si imela knjižnico v Vipavi. Ne bom pozabila trenutka, ko si nekaj kilometrov pred prihodom vstala v avtu in z repom pokazala, kako se veseliš obiska.

Mnoga leta sva obiskovali tudi Tolminsko. Dolga pot ti ni bila ovira – svoje poslanstvo si opravljala z veseljem. Tudi v zamejstvu sva več let vodili terapevtske ure z učenci na Osnovni šoli "Ludvik Zorzut" v Bračanu (Brazzano). Nepozabno je bilo, ko so v tvojo čast pripravili kamišibaj igro Šivilja in škarice (Dragotin Kette). Vsakemu učencu si podala tačko, kot zahvalo pa prejela priboljšek.

V vseh teh letih terapevtskega dela sva se spoznali do potankosti – dovolj je bil le pogled in že sva vedeli, kaj želi ena in druga.

Bila si glasbeno nadarjena – prava vokalna psička. S svojim glasom si nam povedala marsikaj. Tudi zadnji večer si mi jasno pokazala, da nočeš spati sama, temveč kot vedno – ob meni v sobi.

Za tabo je ostala velika praznina. Pogrešamo te vsi – dvo- in štirinožni člani družine. Življenje nikomur ne prizanaša; odšla si tja, kjer ni bolečin. Zdaj si spet skupaj z Varvi. Lila pa te, tako kot mi, pogreša in žaluje.

Cvetka Gorjan

Cindy

Daleč za mavrico sedaj teka naša Cindy. Ne bo nas več razveseljevala z njenimi pogledi, prijaznostjo in potrpežljivostjo. Vsak, ki jo je spoznal, jo je takoj vzljubil. Ob njenih obiskih v šolah, vrtcih in knjižnici so se otroci naučili, kako ravnati s psi, jih vzljubiti in spoštovati. Triki, pogledi in potrpežljivost ob božanju otroških rok so jo razveseljevali in vedno znova jih je navduševala.

Ob poslušanju otroškega branja pa je velikokrat sladko zaspala. Včeraj pa je zaradi bolezni zaspala za vedno. V naših srcih se je bomo spominjali in jo objemali še naprej.

Objemček

Irma Starman

»Mislite, da psi ne gredo v raj?
Povem vam, veliko hitreje pridejo
tja kot ljudje.«
Robert Louis Stevenson

Seznam veterinarskih ambulant in centrov, ki terapevtskim psom omogočajo redne obdobjne brezplačne veterinarske preglede:

Ljubljanska regija:

- Prva – K Klinika za male živali d.o.o., Gorkičeva 6, 1000 Ljubljana
- Veterinarski inženiring d.o.o., Veterina Nabergoj in mag. Peter Levstek, dr. vet. med.; Devinska 2 D, Ljubljana, kontakt za prijave: 041 63 16 16.

Notranjska regija:

- Veterinarski center, Mateja Plevnik s.p., Tovarniška cesta 10, 1370 Logatec

Severovzhodna regija:

- Veterinarstvo Eisner, Osojnikova ul. 10, 2000 Maribor
- Šaleška veterina d.o.o., Cesta talcev 35, 3320 Velenje, tel 03 8911 146
- Veterinarski inženiring d.o.o., Veterina Nabergoj, Dolga ulica 30, 9226 Moravske Toplice

Gorenjska regija:

- Vet Klinika Lesce d.o.o., Alpska cesta 49, 4248 Lesce
- Capriola veterinarstvo, d. o. o., Zapuže 3a, 4275 Begunje na Gorenjskem

Novogoriška regija:

- Leonvet d.o.o., Veterinarska ambulanta, V Mlinu 18, 5290 Šempeter pri Gorici
- Veterinarska ambulanta Vipava Ivan Princes s.p., Gradiška c. 10, 5271 Vipava
- Veterina Gorica d.o.o., Pri hrastu 18, 5000 Nova Gorica
- LOVETERina, Ozana Leban s.p., Prvačina 48, 5297 Prvačina
- Obuti Taček, Veterinarska ambulanta Miren, Jana Zavrtnik s.p., Miren 13, 5291 Miren-Kostanjevica
- Veterinarska ambulanta Tolmin, Trg tigrovcev 1, 5220 Tolmin

Obalnokraška regija:

- Ambulanta za male živali LARA, Lara Kralj, Trgovska ulica 4, 6310 Izola
- Vetrin veterinarska ambulanta d.o.o., Ulica IV. armije 19, 6250 Ilirska Bistrica
- Veterinarski center Elbivet d.o.o., Manžan 73, 6000 Koper
- Veterinarska postaja Postojna, d. o. o. , Gregorčičev drevored 21, 6230 Postojna
- Veterinarska ambulanta Izola - Dobrava 1c, 6310 Izola

Dolenjska regija:

- Veterina Novo mesto d.o.o., Šmarješka cesta 2, 8000 Novo mesto
- A + vet veterinarska ambulanta d.o.o., Markljeva ul. 2A, 8000 Novo mesto
- Veterinarska postaja Sevnica, Cesta na Grad 14A, 8290 Sevnica
- KikiRiki veterinarska ambulanta d.o.o., Cesta oktobrskih žrtev 2B, 8310 Šentjernej

Društvo in vodniki terapevtskih psov se iskreno zahvaljujemo za njihove brezplačne storitve!

- *Thoolen*
- *Foundation*
- *Vaduz*

Zahvala za Sledi

Slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke se iskreno zahvaljuje sponzorjem in donatorjem, ki nam pomagajo ustvarjati lepši dan otrokom, starostnikom in drugim ranljivim skupinam in posameznikom.

Prav posebej smo hvaležni farmacevtski družbi Lek, Zavarovalnici Triglav, podjetju Arctur, Viverius spletnemu izobraževanju in fundaciji Thoolen Foundation Vaduz.

Nadvse smo hvaležni fotografinji Maji Lesar – ML. Photography, ki se nesebično angažira pri fotografiranju naših terapevtskih kužkov.

Zahvala vsem posameznikom, ki nam namenijo del dohodnine!

Zahvala vsem vpletenim v soustvarjanje revije Sledi in koledarja!

Zahvala vsem terapevtskim parom našega društva, še prav posebej tistim, ki opravijo nešteto ostalih ur – poleg terapevtskih – za nemoteno delovanje društvenega ustroja.

Kako nas lahko podprete:

1 Namenite nam 1% dohodnine:

Ime oz. naziv upravičenca	Davčna številka	Odstotek (%)
Slovensko društvo za terapije s pomočjo psov Tačke Pomagačke	8 2 9 3 9 8 9 6	1

Skeniraj:

2 S poslanim SMS s ključno besedo **TACKEPOMAGACKE5** na **1919** boste prispevali 5€ za namen delovanja društva.

3 Program odprave strahu pred psom:

Skeniraj:

STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE NA MODEREN NAČIN

PRIPRAVA,
GOSTOVANJE IN
VODENJE IZOBRAŽEVANJ.

Za društva, organizacije in
posameznike.

www.viverius-plus.com

kontakt@viverius-plus.com

Kreativne spletne rešitve.

AR©TUR

www.arctur.si

info@arctur.si

05 302 90 70

**Vaše tačke
si zaslužijo
največ.**

Veliko zavarovanje
za male živali.

triglav

Vse bo v redu.
triglav.si

**Premikamo meje
za bolnike.**

Smo Sandoz,
vodilno farmacevtsko
podjetje v svetu za generična
in podobna biološka zdravila.
In smo Lek, pionirji farmacevtske
industrije v Sloveniji.

Naša strast so odličnost in vrhunska kakovost zdravil.
Navdušujejo nas biotehnološki postopki za razvoj in
proizvodnjo podobnih bioloških zdravil ter najvišji
standardi farmacevtske proizvodnje.

SANDOZ

Lek farmacevtska družba d. d.
Verovškova ulica 57
1526 Ljubljana, Slovenija
www.lek.si

